

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi tapaturmavakuutuslain ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta sekä laiksi opiskeluun liittyvissä työhön rinnastettavissa olosuhteissa syntyneen vamman tai sairauden korvaamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan tapaturmavakuutuslain mukaisen haittarahan kertakorvauksen korottamista alimmissa haittaluokissa sekä haitta-, vaate- ja opaskoiralisän korvausperusteiden selkeyttämistä ja siirtämistä lain tasolle. Myös eräitä asetuksen tasolla olevia säännöksiä siirrettäisiin perustuslain johdosta tapaturmavakuutuslakiin. Opiskelijoiden, harjoittelijoiden ja nuorten henkilöiden vuosityöansion ja ansionmenetykskorvausten määräämistä koskevat tapaturmavakuutuslain säännökset uudistettaisiin. Samalla säädettäisiin uusi laki opiskeluun liittyvissä työhön rinnastettavissa olosuhteissa syntyneen vamman tai sairauden korvaamisesta. Sillä saatettaisiin opiskeluun liittyvien tapaturmien ja ammattitautien korvausperiaatteet vastamaan koulutuslainsäädännön alalla tapahtu-

neita muutoksia. Opiskelijoiden nykyistä tapaturmaturvaa selkeytettäisiin muun muassa opiskeluun liittyvän käytännön harjoittelun osalta.

Jännetupen ja olkaluun sivunastan tulehduksen korvausperusteita täsmennettäisiin ja ne siirrettäisiin asetustasolta ammattitautilakiin. Lisäksi rannekanavaoireyhtymä säädettäisiin ammattitautina korvattavaksi sairaudeksi. Myös tapaturmavakuutuslain perusteella korvattavasta kuntoutuksesta annettuun lakiin ja maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuslakiin tehtäisiin muutoksia

Esitys liittyy hallitusohjelmaan sekä opiskelijoiden toimeentuloturvan osalta tulopoliittiseen kokonaisratkaisuun.

Ehdotetut lait ovat tarkoitetut tulemaan voimaan tammikuun 1 päivänä 2003.

YLEISPERUSTELUT

1. Nykytila ja sen arviointi

Haittarahan korvauserusteet

Tapaturmavakuutuslain (608/1948) 18 a §:n 1 momentin mukaan haittarahaa suoritetaan työntekijälle, joka ei saa päivärahaa ja jolle aiheutuu tapaturmasta johtuvasta vammasta tai sairaudesta pysyvää yleistä haittaa. Yleistä haittaa pidetään pysyvänä, kun vamman tai sairauden tila ei lääketieteellisen todennäköisyyden mukaan enää parane. Pykälän 2 momentin mukaan yleisellä haitalla tarkoitetaan muuta vahinkoa kuin työkyvyn alentumista ja haitan suuruuden määrittämistä varten sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö jakaa yleistä haittaa aiheuttavat vammat ja sairaudet 20 haittaluokkaan. Joulukuun 23 päivänä 1986 on annettu sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön päätös tapaturmavakuutuslain 18 a §:ssä tarkoitetusta haittaluokituksesta (1012/1986). Lakisääteisen tapaturmavakuutuksen kannalta haittaluokituksen tehtävänä on yleistä haittaa arvioitaessa suhteuttaa tapaturmavammat toisiinsa nähden yhteismittaluisiksi. Haittaluokitus perustuu vamman tai sairauden laatuun sekä niissä tapauksissa, joissa haittaa ei voida arvioida pelkästään vertaamalla vamman tai sairauden nimikettä luetteloon, yleisen toiminnanvajavuuden asteeseen. Päätös sisältää myös yleiset määräykset haitan suuruuden määrittämiseksi niissä tapauksissa, joissa kysymys on useiden vammojen tai sairauksien aiheuttamasta yhteisestä haitasta.

Haittarahan suuruus määräytyy haittaluokan ja toisaalta tapaturmavakuutuslain mukaisen vähimmäisvuosityöansion perusteella. Haittaluokkien 1—10 osalta korvaus on 1—10 prosenttia vähimmäisvuosityöansiosta. Siten korvaus nousee yhden prosentin haittaluokkaa kohti. Haittaluokissa 11—15 nousu on kolme prosenttia ja haittaluokissa 16—20 seitsemän prosenttia. Korvauksen määrä nousee siten haittaluokan suuruuden mukaan suhteellisesti enemmän ylemmissä haittaluokissa.

Haittaraha maksetaan haittaluokissa 1—10 aina kertakaikkisena. Haittaluokissa 11—20

vahingoittuneella on oikeus valita, ottaako hän korvauksen kertakaikkisena vai jatkuvana. Jos haitta myöhemmin pahenee vähintään kahdella haittaluokalla, oikaistaan haittarahakorvaus sitä vastaavaksi. Kun haittaraha maksetaan kertakaikkisena, korvauksen suuruuteen vaikuttaa myös vahingoittuneen ikä. Haittarahakorvauksen pääomittaminen kertakaikkiseksi korvaukseksi perustuu tilastollisesti arvioituun keskimääräiseen jäljellä olevaan elinikään.

Tapaturmavakuutuslain mukaisista haittaraheista noin 2/3 maksetaan haittaluokkien 1—5 perusteella. Näihin haittaluokkiin kuuluvat yleisimmin korvattavat vammat ja sairaudet, kuten meluvammat, allergiset ammatitaudit ja sormivammat. Tämä on aiheuttanut tarvetta alimpien haittaluokkien korvaustason korottamiseen.

Haitta-, vaate- ja opaskoiralisän korvauserusteet

Tapaturmavakuutuslain 20 §:n 1 momentin mukaan työntekijälle suoritetaan haittalisää, jos hän saamansa vamman tai sairauden vuoksi on joutunut niin avuttomaan tilaan, ettei hän voi tulla toimeen ilman toisen apua tai jos vaikea vamma tai sairaus muutoin aiheuttaa hänelle poikkeuksellista haittaa. Haittalisää ei kuitenkaan suoriteta siltä ajalta, jona työntekijälle annetaan hoitoa sairaalassa tai muussa laitoksessa.

Haittalisä on sisällytynyt korvauslajina tapaturmavakuutuslakiin 1 päivästä tammikuuta 1982 alkaen. Tätä aikaisemmin samaan tarkoitukseen myönnetty korvaus oli nimeltään avuttomuuslisä. Lainmuutoksen yhteydessä korvauksen saamisen edellytyksiä muutettiin siten, että ratkaiseva tekijä korvausta harkittaessa on vahingoittuneen avuntarve päivittäisissä toiminnoissa, ei tarve saada toisen henkilön hoitoa. Haittalisää voidaan myöntää myös, jos vaikea vamma tai sairaus aiheuttaa muutoin poikkeuksellista haittaa. Haittalisän myöntäminen ei edellytä, että avun tarpeesta aiheutuisi vahingoittuneelle todellisia kuluja.

Laissa määritellään nykyisin ainoastaan haittalisän yleiset myöntämisedellytykset ja

vuoden 1971 indeksitasossa ilmaistu haittalisän enimmäismäärä 2,35 euroa. Haittalisää korotetaan lain mukaan vuosittain työntekijäin eläkelain (395/1961) 9 §:n mukaisella indeksillä. Haittalisän enimmäismäärä on vuoden 2002 indeksitasossa 22,35 euroa. Haittalisän korvausperusteiden tarkempi määrittely yksittäistapauksissa on jätetty käytännön varaan. Korvauskäytäntö on vakiintunut tapaturma-asiain korvauslautakunnan suositusten ja muutoksenhakuelinten ratkaisujen pohjalta. Käytännössä haittalisää suoritetaan neljän haittalisäluokan mukaan vahingoittuneen avuntarpeen perusteella. Tapaturma-asiain korvauslautakunta on antanut vuosittain suosituksen eri luokkien mukaisen haittalisän määrästä. Se on vuonna 2002 korkeimmassa luokassa enimmäismäärän mukainen, toiseksi ylimmässä luokassa 17,88 euroa, toiseksi alimmassa luokassa 12,29 euroa ja alimmassa luokassa 6,71 euroa. Sokealle maksetaan suosituksen mukaan sokeutumisen jälkeiseltä kahdelta vuodelta ylintä haittalisää sekä sen jälkeen puolet tästä määrästä.

Pelkkä muu poikkeuksellinen haitta haittalisän maksamisen perusteena on ollut käytännössä harvinaista. Korvauskäytännössä on poikkeuksellisenä haittana pidetty lähinnä erityisiä vaikeuksia liikkumisessa, aterioinnissa ja muissa normaaliin elämään kuuluvissa toiminnoissa. Myös pitkäaikaisia kipu- ja särkytiloja sekä usein toistuvia hoitotoimenpiteitä on pidetty poikkeuksellisenä haittana. Yleensä haittalisän myöntäminen on kuitenkin perustunut ensisijaisesti vahingoittuneen avuntarpeeseen henkilökohtaisissa päivittäisissä toiminnoissa. Pelkän poikkeuksellisen haitan käyttö harvoin haittalisän perusteena johtuu osin siitä, että esimerkiksi vamman erityinen kivullosuus voidaan ottaa huomioon korottavana tekijänä myös haittarahakorvauksen määrässä. Näiden kahden korvausmuodon myöntöperusteet vaativat selkeyttä.

Tapaturmavakuutuslain 20 §:n 2 momentissa säädetään korvauskäytännössä vaatelisäksi ja opaskoiralisäksi nimetyistä korvauksesta. Säännöksen mukaan työntekijälle, jonka tekojäsen tai muu apuneuvo aiheuttaa pitovaatteiden erityistä kulumista tai jolla on opaskoira, voidaan antaa lisäkorvauksena

enintään 0,47 euroa päivältä, joka on ilmaistu säännöksessä vuoden 1971 indeksitasossa. Kuluvan vuoden tasossa korvauksen enimmäismäärä on 4,47 euroa päivältä. Myös tämän vaate- ja opaskoiralisän suuruuden tarkempi määrittäminen on lailla jätetty korvauskäytännön varaan.

Korvauskäytäntö on vakiintunut myös tämän korvausmuodon kohdalla tapaturma-asiain korvauslautakunnan antamien suositusten ja muutoksenhakuelinten oikeuskäytännön pohjalta. Noudatetun käytännön mukaan vaatelisä on jaoteltu neljään luokkaan. Korvauslautakunta on antanut vuosittain suositukset eri luokissa maksettavan vaatelisän rahamäärästä. Ne ovat vuonna 2002 korkeimmassa luokassa 1,79 euroa, toiseksi ylimmässä luokassa 1,34 euroa, toiseksi alimmassa luokassa 0,67 euroa ja alimmassa luokassa 0,45 euroa päivässä. Opaskoiran yläpitokulujen korvauksena on maksettu laissa säädetyn enimmäismäärän suuruinen korvaus.

Haitta- ja vaatelisän luokitus on osoittautunut käytännössä liian hienojakoiseksi ja sen perusteet tulkinnanvaraisiksi. Vaatelisän osalta soveltamista vaikeuttaa myös apuvälineiden voimakas kehittyminen. Tämä on johtanut epäyhtenäiseen korvauskäytäntöön. Perustuslain voidaan katsoa myös edellyttävän, että mainittujen lisien myöntöperusteista säädetään nykyistä tarkemmin lain tasolla.

Tapaturmavakuutuslain mukaan edellä mainitut lisät on samalla vaihdettava pääomaksi, jos tapaturmaeläke vaihdetaan pääomaksi. Tämän säännös tulee sovellettavaksi erittäin harvoin, sillä vain enintään 20 prosentin työkyvyn aleneman mukainen toistaiseksi myönnetty tapaturmaeläke voidaan vaihtaa pääomaksi ja tällaisissa tilanteissa haitta- tai vaatelisä on hyvin harvoin maksussa.

Eräät työtapaturmina korvattavat vammat

Tapaturmavakuutuslain 4 §:n 1 momentin mukaan korvataan tapaturma, joka aiheuttaen vamman tai sairauden on kohdannut työntekijää momentissa mainituissa olosuhteissa. Tapaturmalla tarkoitetaan vakiintuneen käytännön mukaan äkillistä odottamatonta henkilöön ulkoapäin kohdistuvaa voimaa tai te-

kijää (tapaturmamomentti), joka hänen tahottomattaan aiheuttaa hänelle vamman tai sairauden. Tapaturmavakuutuslain 4 §:n 2 momentilla korvattavuutta on laajennettu varsinaisen tapaturman aiheuttamien vammojen ulkopuolelle. Säännöksen mukaan työtapaturmaksi voidaan katsoa, sen mukaan kuin asetuksessa määrätään, työntekijän työssä tai työstä johtuvissa olosuhteissa saama vamma, joka on syntynyt lyhyehkönä, enintään yhden vuorokauden pituisena aikana ja jota ei korvata ammattitautina.

Säännöksen nojalla annetussa eräistä työtapaturmina korvattavista vammoista annetussa asetuksessa (852/1948) säädetään kahdeksan eri tyyppistä vammaa, jotka voidaan korvata mainitun pykälän nojalla. Käytännössä yleisin ja merkittävin näistä on työliikkeen yhteydessä tapahtunut lihaksen tai jänteen kipeytyminen. Tätä koskeva säännös otettiin asetukseen helpottamaan korvauskysymyksen ratkaisemista työliikkeiden yhteydessä tapahtuneiden selän ja muiden lihasten venähdyksen kohdalla, joissa riittävän ulkoisen aiheuttajan toteaminen on tulkinnanvaraista. Korvattavien vammojen luettelo on edelleen pääosin tarpeellinen. Poikkeuksena on kuitenkin asetuksen 1 §:n kohdassa 5 mainittu ritisevä jännetupentulehdus. Säännös on tältä osin nykyisin tarpeeton, koska jännetupentulehdus korvataan vakiintuneen käytännön mukaan aina ammattitautilain (1343/1988) ja -asetuksen (1347/1988) perusteella eikä tulehduksen ritisevyydellä ole enää merkitystä korvattavuutta arvioitaessa. Nykyinen asetustason sääntely ei vastaa uuden perustuslain vaatimusta, jonka mukaan lailla on säädettävä yksilön oikeuksien perusteista.

Tapaturmavakuutuslain 57 §:n 2 momentti koskee vakuutuksenottajan oikeutta saada tämän lain mukaiseen tapaturmavakuutukseen liitetyksi myös vapaa-aikaa koskeva tapaturmavakuutus. Tällainen vakuutus voidaan liittää paitsi tämän lain mukaiseen pakolliseen työntekijöitä koskevaan vakuutukseen myös työntekijää itseään koskevaan vapaaehtoiseen työtajan vakuutukseen. Oikeuskäytännössä on alettu tulkita säännöstä niin, että tapaturmavakuutuslain 57 §:n 2 momentin tarkoittaman vapaa-ajan vakuutuksen perusteella voidaan korvata myös sellainen lihaksen repeäminen, joka on aiheutunut muun

muassa vapaa-aikana voimailuharjoituksessa suoritettua liikkeen yhteydessä. Näin pitkälle menevän korvattavuuden laajennusta ei voida pitää tarkoituksenmukaisena lakisääteiselle vakuutukselle turvan luonteen ja tavoitteet huomioon ottaen. Vapaaehtoisesta työaika koskevan vakuutuksen perusteella turvan tulee sen sijaan olla vastaava kuin pakollisessa vakuutuksessa.

Eräät vakuutuslaitokset ovat ryhtyneet lisäksi myöntämään yrittäjätyötä tekeville tämän lain mukaisia vapaa-ajan tapaturmavakuutuksia, joiden ehtojen mukaan voidaan korvata myös vapaa-aikana pahoinpitelystä tai muusta toisen henkilön tahallisesta teosta aiheutunut vamma tai sairaus. Toisen henkilön tahallista tekoa ei voida pitää tapaturmana. Pahoinpitelyjen korvattavuutta koskeva säännös poikkeaa tapaturmavakuutuksen yleisistä korvauseriaateista. Se säädettiin aikoinaan, koska haluttiin pakollisen turvan ulottuvan yöaikaan tehtäviin työmatkoihin, joihin liittyy korostunut riski joutua tällaisen rikoksen kohteeksi. Tarkoituksena ei ollut kuitenkaan laajentaa yleisesti lakisääteisistä tapaturmaturvaa koskemaan vapaa-aikana toisen henkilön tahallisesta teosta aiheutuvia vammoja. Tarkoituksenmukaista ei ole, että tällainen turva annetaan lakisääteisellä vakuutuksella.

Opiskelijan, harjoittelijan ja muun nuoren henkilön ansionmenetykskorvauksen määrääminen

Tapaturmavakuutuslain 28 §:ssä säädetään erikseen opiskelijan, harjoittelijan ja muun nuoren henkilön vuosityöansioista. Vuosityöansio määrätään sen mukaan, mitä tällainen henkilö opiskelu- tai harjoitteluaikansa päätyttyä todennäköisesti ansaitsisi. Vastaava säännös sisältyy maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuslakiin. Säännöksellä pyritään antamaan kohtuullinen turva opiskeleville taikka työelämään ilman ammattia siirtyneille nuorille henkilöille.

Opiskelijalla tarkoitetaan säännökseen perustuvan korvauskäytännön mukaan päätoimisesti tulevaa ammattiaan varten opiskelevaa henkilöä. Opiskelijaksi on katsottu lisäk-

si myös peruskoulussa ja lukiossa opiskelevat henkilöt. Aikuiskoulutuksen voimakkaan lisääntymisen myötä säännöstä on korvauskäytännössä alettu soveltaa myös muihin kuin nuorina henkilöinä pidettäviin päätoimiisiin opiskelijoihin, mikäli opiskelun tarkoituksena on uuteen ammattiin siirtyminen.

Harjoittelijalla tarkoitetaan korvauskäytännössä yleensä suhteellisen lyhyen ajan työelämässä ollutta nuorta, joka työskentelee normaalia alhaisemmalla, harjoittelijan palkalla saadakseen työssä tapahtuvan harjaantumisen tai ohjauksen kautta ammattitaidon työn itsenäiseen suorittamiseen.

Muulla nuorella henkilöllä on puolestaan tarkoitettu ammattikouluttamatonta henkilöä, joka ei ole oppivelvollisuuden päätyttyä ehtinyt ollut työelämässä vielä niin kauan, että hänelle olisi ehtinyt syntyä sellaista työ- ja ansiohistoriaa, jota voidaan käyttää vuosityöansion pohjana. Tällaisissa tapauksissa vahingoittuneen tapaturman sattuuksa tekemä työ on usein ollut osa-aikaista tai satunnaista. Samoin hänen koko aikaisempi työ- ja ansiohistoriansa saattaa koostua epäsäännöllisistä osa-aika- ja pätkätöistä ja pääosin työttömyydestä. Säännöksen soveltamiseen on liittynyt ongelmia muun muassa siksi, että nuoren henkilön käsite on vaikeasti määriteltävissä ja on arvoväritteinen. Tästä johtuen myös korvauskäytäntö on ollut jossain määrin epäyhtenäistä.

Käytäntö on jossain määrin vaihdellut myös määritettäessä niitä työansioita, jotka opiskelija, harjoittelija tai muu nuori henkilö opiskelunsa tai harjoittelunsa päätyttyä todennäköisesti saisi. Vallitsevan käytännön mukaan tällaisiksi katsotaan opiskelijan kohdalla ne työansiot, jotka hän tapaturman sattuessa olisi valmistumisen jälkeen vuositasolla todennäköisesti saanut opiskeluaan vastaavassa työssä tai ammatissa noin kolmen vuoden työkokemuksella. Vastaavasti harjoittelijan ja muun nuoren henkilön harjoitteluaajan jälkeinen ansio on määrätty sen mukaan, mitä hänen tekemästään työstä olisi tapaturman sattuessa maksettu kyseiseen työhön ammattitaitoiselle työntekijälle, jolla on alalla kolmen vuoden työkokemus. Perusteena on käytetty tällöin kokoaikaisen työn ansiota. Ongelmia on käytännössä aiheuttanut myös vuosityöansion perusteen löytäminen koulu-

laisten kohdalla. Heitä kohdanneet tapaturmat ovat useimmiten sattuneet kesätyössä tai tilapäisessä osa-aikaisessa viikonloppu- tai iltatyössä. Siksi tällaisen työn ansion käyttäminen mahdollisesti pysyvänkin työkyvyttömyyden korvauksen pohjana ei ole perusteltua.

Tapaturmavakuutuslain mukaan päivärahaa suoritetaan, jos vahingoittunut on kokonaan tai osittain kykenemätön tekemään työtään vähintään kolmena peräkkäisenä päivänä, tapaturmapäivää lukuun ottamatta. Päivärahaa ei suoriteta, jollei työntekijän työkyky ole alentunut ainakin 10 prosenttia ja tapaturmasta johtuva työansion alentuma ole vähintään tapaturmavakuutuslain vähimmäisvuosityöansion kahdeskymmenesosa. Jos työntekijä on vain osittain työkyvytön, hänelle maksetaan työkyvyn alentumista vastaava suhteellinen osa täyden päivärahan määrästä. Tapaturmaeläkettä määrättäessä otetaan lisäksi huomioon työntekijän jäljellä oleva kiky hankkia itselleen ansiotuloja saatavissa olevalla sellaisella työllä, jonka suorittamista häneltä voidaan kohtuudella edellyttää silmällä pitäen hänen koulutustaan, aikaisempaa toimintaansa, ikäänsä ja asumisolosuhteita sekä niihin verrattavia muita seikkoja.

Työkyvyn alentuman määräämistä koskevat säännökset on annettu lähinnä työelämään pysyvästi sijoittuneita työntekijöitä silmällä pitäen. Työkyvyn alentuma voidaan tällöin arvioida vahingoittuneen henkilön työ-, ansio- ja koulutustaustan pohjalta. Opiskelijoiden ja koululaisten kohdalla työkyvyn alentuman pohjana olevan ansionmenetyksen määrittäminen on ongelmallista. Tapaturmavamma ei aina estä opintojen jatkamista ja välitön ansionmenetyks voi rajoitua vain kesätyön tai muiden satunnaisten työansioiden menetykseen. Toisaalta vamma ei aina estä tapaturman sattuessa tehdyn tilapäisen työn jatkamista, mutta se voi estää työskentelyn myöhemmin koulutusta vastaavassa ammatissa. Myös vamman vaikutusta opiskeluun on vaikea tarkoin arvioida. Opiskelijoiden ja koululaisten työkyvyn alentuman määrittäminen on siksi ollut korvauskäytännössä jossain määrin epäyhtenäistä. Siksi tarvitaan asiaa selkeyttäviä säännöksiä.

Yrittäjätoiminnan ansiot vuosityöansiossa

Jos työntekijä on työtapaturmassa vahingoituessaan harjoittanut samanaikaisesti maatalousyrittäjien eläkelaisissa (467/1969) tarkoitettua maatalousyrittäjätoimintaa taikka yrittäjien eläkelaisissa (468/1969) tarkoitettua yrittäjätoimintaa, hänen vuosityöansiossaan otetaan tapaturmavakuutuslain nykyisten säännösten mukaan huomioon myös yrittäjätoiminnasta saatu ansio mainituissa laeissa säädettyjen perusteiden mukaan. Työsuhteen tapaturmaturvassa otetaan siten huomioon myös sellainen yrittäjätoiminta, jota ei ole vakuutettu yrittäjätoiminnassa sattuvan tapaturman varalta. Tällöin tapaturmaturvan ja vakuutusmaksujen vastaavuus ei toteudu.

Opiskelutapaturman korvaaminen

Tapaturmavakuutuslain 3 §:n 2 momentin mukaan, milloin koulussa, laitoksessa tai opetuskursseilla opiskeluun liittyy olennainen tapaturmanvaara, voidaan asetuksella määrätä, että opetusta saavaa henkilöä kohdannut tapaturma, jota ei muuten korvattaisi tämän lain mukaan, on korvattava työtapaturmana. Lisäksi koulun ja laitoksen pitäjään ja kurssien toimeenpanijaan on sovellettava, mitä tapaturmavakuutuslaissa säädetään työnantajasta.

Tapaturmavakuutuslain 3 §:n 2 momentin nojalla on annettu asetus opiskelutapaturman korvaamisesta (851/1948). Asetuksen 1 §:n mukaan laboratorio- tai kenttätyössä tai muussa käytännöllisessä harjoittelutyössä sattunut ja kysymyksessä olevalle opiskelumuodolle ominaisten olosuhteiden aiheuttama tapaturma korvataan työtapaturmana, jos opiskelu on tapahtunut asetuksen 2 §:ssä mainitussa tai tarkoitettussa koulussa, laitoksessa tai opetuskursilla. Asetuksen 1 §:n 2 momentin mukaan korvattavia ovat myös sellaiset tapaturmat, jotka voimistelun tai urheilun opiskelulle ominaisten olosuhteiden aiheuttamina ovat kohdanneet Helsingin yliopiston voimistelulaitoksen, Jyväskylän yliopiston liikuntatieteellisen tiedekunnan taikka urheiluopiston oppilasta.

Asetuksen 2 §:n sisältämään oppilaitos- ja kurssiluetteloon pyrittiin sen säätämisaikaan ottamaan sellaiset oppilaitokset ja opetus-

kurssit, joissa opiskeluun katsottiin liittyvän olennainen tapaturmanvaara. Luettelo tarkistettiin viimeksi vuonna 1971, jolloin siihen lisättiin muun muassa peruskoulujen yläasteet. Asetuksen 3 §:n mukaan 1 §:n 2 momentissa ja 2 §:ssä mainitun tai tarkoitettun koulun ja laitoksen pitäjään sekä kurssien toimeenpanijaan on sovellettava, mitä tapaturmavakuutuslaissa säädetään työnantajasta.

Asetuksen soveltamisen kannalta keskeisenä ongelmana on sen 2 §:ssä olevan oppilaitosluettelon vanhentuneisuus. Luettelosta puuttuu lukuisia oppilaitoksia ja toisaalta kaikkia luettelossa mainittuja oppilaitoksia ei ole sen nimisinä enää olemassa. Tämän vuoksi käytännön vakuustoiiminnassa on jouduttu harkitsemaan uusien oppilaitosten osalta erikseen, voidaanko tulkinnalla katsoa tietyn oppilaitoksen olevan asetuksen 2 §:n tarkoittama koulu, laitos tai opetuskurssi. Näin on menetelty esimerkiksi luettelosta puuttuvien ammattikorkeakoulujen kohdalla.

Erytyisesti vuoden 1999 alusta voimaan tullut koululainsäädännön kokonaisuudistus on lisännyt tarvetta asetuksen uudistamiseen. Koululainsäädännön uudistuksen yhteydessä luovuttiin eräitä poikkeuksia lukuun ottamatta oppilaitosmuotojen ja -ryhmien mukaisesta institutionaalisesta sääntelystä. Säädetty lait koskevat samalla tavoin valtion, kunnan, kuntayhtymän, yksityisen yhteisön tai säätiön järjestämää koulusta. Kunkin koululain soveltamisala kattaa kaiken asianomaisessa laissa tarkoitettun koulutuksen oppilaiden iästä ja opetuksen järjestämistavasta tai -paikasta riippumatta.

Lähes kaikkeen uusien koulutusta koskevien lakien mukaiseen opiskeluun kuuluu käytännön harjoittelu. Esimerkiksi ammatillisesta koulutuksesta annetun lain (630/1998) mukaan ammatillisena peruskoulutuksena suoritettu tutkinto sisältää muun muassa ammatillisia opintoja ja niitä tukevaa työssä oppimista. Työssä oppiminen tarkoittaa työpaikalla käytännön tehtävien yhteydessä järjestettävää koulutusta ja se perustuu koulutuksen järjestäjän ja työpaikan väliseen kirjalliseen sopimukseen. Mainitun lain 16 §:n mukaan muuten kuin oppisopimuskoulutuksena annettava työpaikalla tapahtuva koulutus järjestetään siten, että opiskelija ei ole työsopimussuhteessa työnantajaan tai erik-

seen niin sovittaessa, laatimalla työsopimus.

Pääsääntöisesti opiskelijat eivät siis ole työssä oppimisjaksoilla työsopimussuhteessa. Jos opiskelija on tehnyt työsopimuksen harjoittelupaikan kanssa, hän kuuluu kuitenkin työntekijänä työnantajansa lakisääteiseen tapaturmavakuutukseen ja tapaturma korvataan tästä vakuutuksesta.

Korvauskäytännössä voimassa olevaa asetusta opiskelutapaturman korvaamisesta on sovellettu peruskoulun yläastetta lukuun ottamatta vain ammattiin tai tutkintoon valmistavaan opiskeluun. Yleissivistävän tai harrastepohjaisen opiskelun ei ole katsottu kuuluvan asetuksen soveltamisalaan, eikä asetuksen mukainen vakuuttamisvelvollisuus koske tällaista opiskelua.

Asetuksen 1 §:n mukaan oppilaiden ja opiskelijoiden tapaturmaturva kattaa vain laboratorio- tai kenttätöissä tai muussa käytännöllisessä harjoittelutyössä sattuneet ja kysymyksessä olevalle opiskelumuodolle ominaisten olosuhteiden aiheuttamat tapaturmat. Turva on siten suppeampi kuin työntekijöiden tapaturmavakuutusturva. Esimerkiksi kodin ja oppilaitoksen välisellä matkalla taikka oppilaitoksen ja harjoittelupaikan välisellä matkalla sattuvat tapaturmat eivät ole nykyisen asetuksen mukaan korvattavia. Turvaa ei ole myöskään teoriatunneilla, ruokailussa eikä välitunneilla. Liikuntatunneilla sattuneet tapaturmat korvataan vain poikkeuksellisesti, kun kyse on asetuksen 1 §:n 2 momentin mukaisista oppilaitoksista, kuten urheiluoipistoista. Esimerkiksi peruskoulun yläasteen liikuntatunneilla sattuvia tapaturmia ei vakiintuneen korvauskäytännön mukaan korvata asetuksen perusteella. Yläasteen käsityö-, kotitalous- ja teknisen työn tunneilla sattuneet tapaturmat on korvattu käytännöllisessä harjoittelutyössä sattuneina. Lisäksi korvattavia ovat yläasteen työharjoittelujaksolla sattuvat tapaturmat.

Asetuksen 1 §:n mukaisena lisäedellytyksenä laboratorio- tai kenttätöissä taikka käytännön harjoittelutyössä sattuneen tapaturman korvaamiselle on, että tapaturma on kyseiselle opiskelumuodolle ominaisten olosuhteiden aiheuttama. Mitä tahansa käytännön harjoittelutyössä sattunutta tapaturmaa ei asetuksen mukaan korvata opiskelutapaturmana. Esimerkiksi käytännön harjoittelutyöhön liit-

tymätöntä kaatumista ei välttämättä korvata opiskelutapaturmana, vaikka se sattuisi käytännön opetuksen aikana. Näin tiukkaa korvauskäytäntöä voidaan pitää eräin osin epätarkoituksenmukaisena. Noudatetun korvauskäytännön mukaan korvausta on maksettu myös asetuksen soveltamispiirissä tapahtuneen altistuksen perusteella syntyneestä ammattitautilain tarkoittamasta ammattitaudista.

Yläraajojen rasitusvammojen korvaaminen ammattitautina

Ranteen jännetupentulehdus ja olkaluun sivunastan tulehdus (niin sanottu tennis-kyynärpää) ovat kaksi yläraajojen rasitusvammatyyppiä, joita on vakiintuneesti korvattu fyysikaalisen tekijän aiheuttamina ammattitauteina. Ammattitautilain 4 §:n 2 kohdan mukaan asetuksella voidaan säätää tarkemmin näiden kahden yläraajasairauden korvaamisperusteista. Ammattitautiasetuksen 4 §:n mukaan jännetupen tulehdus ja olkaluun sivunastan tulehdus korvataan fyysikaalisen tekijän aiheuttamana ammattitautina, jos se on aiheutunut tavan takaa toistuvan ja yksipuolisen taikka työntekijälle oudon liikkeen suorittamisesta.

Säännöksessä ei ole nimenomaista mainintaa työn kuormittavuudesta, mutta vakiintuneessa korvauskäytännössä on katsottu, että työn täytyy olla jossakin määrin fyysisesti yläraajoja kuormittavaa aiheuttaakseen tällaisen sairauden. Täten esimerkiksi tavanomaista toimistotyötä ei yleensä ole pidetty riittävän kuormittavana, jotta sen yhteydessä syntyneitä yläraajojen kiputiloja olisi korvattu ammattitautina. Poikkeavien kuormitushuippujen kohdalla tapauksia on tosin katsottu korvattavaksi myös toimistotyötyyppisessä työssä.

Jännetupen tulehduksen ja olkaluun sivunastan tulehduksen korvaaminen ei edellytä asetuksen 4 §:n mukaan, että työ olisi ollut työntekijälle sekä tavan takaa toistuvaa että poikkeuksellista, vaan jommankumman katsotaan olevan riittävä peruste ammattitautiksi hyväksymiselle. Sen sijaan asetuksen sanamuoto edellyttää tavan takaa toistuvan työliikkeen olevan samalla myös yksipuolisen. Käytännössä toistotyöhön kuitenkin yleensä liittyy myös yksipuolisia liikeratoja eikä näi-

den kahden ominaispiirteen erottaminen ole ollut korvattavuutta ratkaistaessa tarpeen.

Tavan takaa toistuvan ja yksipuolisen työn on perinteisesti katsottu tarkoittavan liukuhinnatyön kaltaista tilannetta, jossa työliikkeet ovat liikeradoiltaan yksipuolisia ja niiden toistuvuus työpäivän aikana on suuri. Korvattavuus ei kuitenkaan ole rajoittunut liukuhinnatyöhön eikä välttämättä muuhunkaan pakkotahtiseen työhön, vaan arvio on tehty tapauskohtaisesti kuormitusfysiologiset tekijät huomioon ottaen.

Poikkeukselliselle työlle ei myöskään ole voitu asettaa yksiselitteisiä kaavamaisia määrittäviä. Käytännössä poikkeuksellisuuden eräänlaisena rajana on pidetty esimerkiksi kesälomalta palaamista. Mikäli työntekijä sairastuu nopeasti lomalta palattuaan, työn tulkitaan olleen hänelle poikkeavaa. Tällöin jännetupen tulehdus tai olkaluun sivunastan tulehdus korvataan ammattitautina. Yleensäkin korvattavuutta arvioitaessa on edellytetty, että sairaus on syntynyt suhteellisen nopeasti toistotyön alkamisen jälkeen. Pitkään, vuosia jatkuneet kiputilat eivät ole yleensä olleet korvattavia. Myöskään yläraajan laaja-alaisia kiputiloja, joihin voi liittyä useita samanaikaisia diagnooseja, ei ole korvattu ammattitautina. Korvauskäytännössä on ollut havaittavissa jonkin verran epäyhtenäisyyttä jännetupentulehduksen ja olkaluun sivunastan tulehduksen korvattavuuden edellytysten soveltamisessa.

Muita yläraajasairauksia kuin jännetupentulehdus ja olkaluun sivunastan tulehdus tai rasitusvammoja muutoinkaan, ei ole korvauskäytännön mukaan pääsääntöisesti korvattu ammattitautina. Yksittäistapauksissa on korvattu joitakin alaraajojen rasitusvammoja.

Korvausta on usein haettu erityisesti rannekanavaoireyhtymän perusteella. Rannekanavaoireyhtymä on ranteen pehmytkudosten, pääasiassa jänne- ja hermorakenteiden puristuksesta aiheutuva sairaus, joka liittyy ranteen alueen anatomiseen rakenteeseen.

Taudille on olemassa vakiintuneet diagnostiset kriteerit, jotka eivät ole kuitenkaan kovin täsmälliset. Diagnostiikkaa ja taudin luonteen tulkintaa vaikeuttaa, että rannekanavaoireyhtymään liittyy usein muita yläraajan vaivoja ja sairauksia, jolloin rannekanavaoireyhtymän tarkasteleminen erillise-

nä sairautena voi olla varsinkin korvattavuuskysymyksiä ratkaistaessa ongelmallista. Tilanne on kuitenkin samantapainen myös jo korvattavien yläraajasairauksien, etenkin olkaluun sivunastan tulehduksen kohdalla.

Rannekanavaoireyhtymän yleisyydestä Suomessa ei ole täsmällistä epidemiologista tietoa, mutta tauti on varsin yleinen ja tavallisempi naisilla. Esimerkiksi hollantilaisissa epidemiologisissa tutkimuksissa taudin esiintyvyys oli naisilla 9,2 prosenttia ja miehillä 0,6 prosenttia. Sukupuoliero selittyyneen ainakin osin rakenteellisilla tekijöillä.

Rannekanavan rakenteellisen ahtauden tiedetään altistavan rannekanavaoireyhtymälle, samoin tälle alueella kohdistuneiden tapaturmien. Muita altistavia tekijöitä ovat ainakin raskaus, tulehdukselliset nivelsairaudet, monihermotulehdus ja sokeritauti.

Rannekanavaoireyhtymän yhteyttä työhön on varsin pitkään pidetty epäselvänä. Aikaisemman lääketieteellisen kannan mukaan syy-yhteyttä työhön ei ole katsottu olevan. Vakiintunut käsitys, varsinkin leikkauksia suorittavien ortopedien piirissä, on ollut Suomessa vielä 1990-luvulla, ettei kyseessä ole työstä aiheutuva sairaus, vaan enemmän rakenteellisiin ja muihin, pääasiassa sisäsyntyisiin tekijöihin liittyvä tila. Myös varsin uusi syy-yhteyttä perinpohjaisesti analysoiva amerikkalainen kirja (Cumulative Trauma Disorders, toim. M. Erdi ja D. B. Dickerson, 1997) tuo esille perinteisen käsityksen sairauden ei-työperäisestä luonteesta ja päätyy uusimpienkin tutkimusten valossa toteamaan seuraavaa: ”On riittävästi näyttöä siitä, että rannekanavaoireyhtymä on yhteydessä työhön, mutta tähänastisten tutkimusten perusteella ei ole voitu todistaa eikä kumota syy-yhteyden olemassaoloa”.

Myös ammattitautien korvauskäytännössä rannekanavaoireyhtymän on pitkään katsottu olevan pääasiassa rakenteellisten ja sisäsyntyisten tekijöiden aiheuttama sairaus. Siksi sitä ei ole korvattu ammattitautina. Sen sijaan tapaturman jälkitilana syntynyt rannekanavaoireyhtymä on korvattu tapaturman aiheuttamana sairautena.

Aivan viime vuosina on kuitenkin saatu lisää tutkimuksellista näyttöä syy-yhteyden puolesta (Viikari-Juntura ja Silverstein: Scand journal work environ health

1999;25(3):163—185) ja voitu tunnistaa työssä esiintyviä kuormitustekijöitä, jotka liisäävät rannekanavaoireyhtymän todennäköisyyttä. Tällaisia ovat käden suuren voiman käyttö, ranteen ja käden toistuvat liikkeet, ranteen keskiasennosta poikkeavat asennot sekä mahdollisesti käden pinsettiote ja tärisevien työkalujen käyttö. Viimeksi mainitun osalta näyttö on kuitenkin puutteellista.

Ammattitautikorvaus ammattitaudin ilmetessä eläkeaikana

Koska tapaturmavakuutus on sosiaalivakuutuksessa ensisijainen korvausjärjestelmä, sen tulisi vastata ammattitaudin aiheuttamasta vahingosta silloinkin, kun sairaus ilmenee vasta työntekijän ollessa eläkkeellä. Sen vuoksi ammattitautilakiin lisättiin vuoden 1993 alusta uusi 3 a §, jonka tarkoituksena oli taata, että työntekijä saisi yhdenvertaisen korvauksen silloin, kun ammattitauti ilmenee hänen jo siirryttyä pois työelämästä eläkkeelle. Tämän pykälän mukaan mainituissa tapauksissa vuosityöansio määrätään poiketen tapaturmavakuutuslain 28 §:ssä säädetyistä vuosityöansion määräämisperiaatteista käyttäen perusteena sitä työansiota, joka työntekijällä oli ennen sen työnteon päättymistä, josta hän jäi eläkkeelle, eikä ammattitaudin ilmenemishetken ansiota. Samoin työkyvyn aleneminen määritetään arvioimalla eläkkeellä olevan henkilön työkyky siihen työhön, jota hän viimeksi ennen eläkkeelle siirtymistään teki. Vastaava muutos toteutettiin myös maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuslain osalta.

Tarkoituksena oli, että tällaisissa tapauksissa henkilölle maksettaisiin korvausta sen ansiotason mukaan, joka hänellä oli työssä ollessaan ennen eläkkeelle jääntä ja että hänelle maksettaisiin ansionmenetykskorvausta niin päivärahana kuin tapaturmaeläkkeenä siltä ajalta, jona hän on ammattitaudin vuoksi työkyvytön. Säännös tulee sovellettavaksi erityisesti asbestisairauksissa, joissa ammattitauti ilmenee vasta jopa vuosikymmenten kulltua työltistuksen päättymisestä.

Pykälän sanamuodon mukaan sen tarkoitamana eläkkeenä pidetään työntekijän eläkelain 8 §:n 4 momentissa tarkoitettua peruseläkettä. Viimeksi mainitussa säännöksessä on lueteltu peruseläkkeinä siinä tarkoitettu

työ- ja virkasuhteisiin sekä yrittäjätoimintaan perustuvat vanhuus- ja työkyvyttömyyseläkkeet. Työttömyyseläke ei ole vanhuuden tai työkyvyttömyyden perusteella maksettava eläke. Työntekijän eläkelain 4 c §:n mukaan työttömyyseläkkeestä ja sen saajasta on tosin soveltuvin osin voimassa, mitä työkyvyttömyyseläkkeestä ja sen saajasta säädetään. Vakuutusosoikeuden vahvistaman oikeuskäytännön mukaan työttömyyseläkettä ei ole kuitenkaan pidetty työntekijän eläkelain 8 §:n 4 momentissa tarkoitettuna peruseläkkeenä. Siksi ammattitautilain 3 a §:ää sovellettu tältä osin. Niissä tapauksissa, joissa henkilö on ollut ennen työkyvyttömyys- tai vanhuuseläkkeelle siirtymistään pitkään työttömyyseläkkeellä, hänen vuosityöansionsa määräytyy siten nykyisin vähimmäisvuosityöansion suuruiseksi, koska hänellä ei ole katsottu olleen työansioita ennen eläkkeelle siirtymistään. Mainittua säädöstä annettaessa ei kuitenkaan ollut tarkoituksena jättää työttömyyseläkettä säännöksen soveltamisalan ulkopuolelle.

Kuntoutuksen aikainen tapaturmavakuutus-turva

Jos vahingoittuneelle korvataan tapaturmavakuutuslain perusteella korvattavasta kuntoutuksesta annetun lain (625/1991) mukaan työ- ja ansiokykyyn liittyvänä kuntoutuksena joko työkokeilu tai työhön valmennus työpaikalla, kuntoutuksen aikainen tapaturmavakuutus-turva on käytännössä järjestetty ottamalla tapaturmavakuutuslain 57 §:n 1 momentin mukainen vapaaehtoinen tapaturmavakuutus. Vakuutuksen ottaa kuntoutuksen korvaava vakuutuslaitos. Vapaaehtoisen tapaturmavakuutuksen antama turva vastaa lakisääteisen tapaturmavakuutuksen turvaa. Laissa ei kuitenkaan ole säädetty velvollisuutta tällaisen vakuutuksen ottamiseen.

Jos kuntoutuksessa oleva henkilö, joka on edelleen työsuhteessa työnantajaansa, menee työkokeiluun tai työhön valmennukseen saman työnantajan työhön, hän kuuluu työnantajansa ottamaan lakisääteiseen tapaturmavakuutukseen. Kuntoutusta voidaan järjestää työpaikalla myös oppisopimuskoulutuksena. Jos kyseessä on ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 17 §:n mukainen oppisopimus ja

työnantaja maksaa kuntoutettavalle henkilölle palkkaa, tällainen henkilö kuuluu työnantajan pakolliseen tapaturmavakuutukseen.

Oppisopimuskoulutusta on käytännössä järjestetty myös siten, ettei työnantaja ole maksanut oppisopimuskoulutuksessa olevalle kuntoutujalle palkkaa, vaan kuntoutuksen korvaava vakuutuslaitos on maksanut kuntoutujalle täysimääräisen ansionmenetykskorvauksen. Näissä tapauksissa vakuutuslaitokset ovat katsoeet, että kyseessä on palkattomaan työhön valmennukseen tai työkokeiluun rinnastettava tilanne, jolloin kuntoutuksen korvaava vakuutuslaitos on ottanut kuntoutettavalle tätä varten tapaturmavakuutuslain 57 §:n 1 momentin mukaisen tapaturmavakuutuksen. Tällaisissa tapauksissa ei kuitenkaan ole perusteltua, että tapaturmaturvan järjestäminen perustuu pelkästään noudatettuun käytäntöön.

Oppisopimus koulutusvaihtoehtona ammatillisessa kuntoutuksessa

Oppisopimuskoulutus on osa keskiasteen koulutusta. Sillä tarkoitetaan työpaikalla käytännön työtehtävien yhteydessä järjestettäviä opintoja, joita täydennetään tietopuolisilla opinnoilla. Oppisopimuskoulutuksesta on säädetty ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 17 ja 18 §:ssä. Niiden mukaan pääosin työpaikalla tapahtuva koulutus voi perustua opiskelijan ja työnantajan välillä tehtyyn kirjalliseen määräaikaiseen työsopimukseen. Oppisopimuksella tarkoitetaan siis tällaista työsopimusta. Oppisopimus voidaan tehdä, jos työnantaja ja koulutuksen järjestäjä ovat sopineet oppisopimuskoulutuksen järjestämisestä ammatillisesta koulutuksesta annetun asetuksen (811/1998) mukaisesti. Oppisopimukseen sovelletaan työsopimuslakia eräin säännöksessä mainituin poikkeuksin.

Oppisopimuskoulutuksen järjestäminen perustuu opetusministeriön myöntämään järjestämislupaan. Koulutuksen järjestäjä vastaa oppisopimuskoulutuksen johdosta ja valvonnasta. Käytännössä koulutuksen järjestäjän tehtäviä hoitaa yleensä oppisopimuskeskus, oppisopimustoimisto tai alan oppilaitos. Oppisopimuksen lakkaamisen ja purkamisen edellytyksistä on säädetty ammatillisesta

koulutuksesta annetun lain 18 §:ssä. Sen mukaan eräänä purkamisperusteena voi olla se, ettei opiskelijalle makseta palkkaa.

Oppisopimuskoulutusta on käytännössä järjestetty myös siten, ettei työnantaja ole maksanut oppisopimuskoulutuksessa olevalle kuntoutujalle palkkaa, vaan kuntoutuksen korvaava vakuutuslaitos on maksanut kuntoutujalle täysimääräisen ansionmenetykskorvauksen. Aiemmin kaikki oppisopimustoimistojen koulutustarkastajat eivät puuttuneet tähän menettelyyn, jossa oppisopimusta ei ole pidetty työsuhteena. Sittemmin, etenkin uuden koulutuslainsäädännön myötä, tilanne on muuttunut ja koulutustarkastajat eivät enää pääsääntöisesti hyväksy oppisopimuksia, joissa työnantajalla ei ole palkanmaksuvelvollisuutta.

Tämän seurauksena työnantajat eivät ole useissa tapauksissa olleet halukkaita järjestämään tapaturmavakuutuslain perusteella kuntoutettaville henkilöille aikuisopiskelijoille soveltuvaa oppisopimuskoulutusta siitä aiheutuvien palkkakustannusten vuoksi. Siksi vastaava koulutus on jouduttu järjestämään ostokoulutuksena, jolloin siitä aiheutuu merkittäviä lisäkustannuksia oppisopimuskoulutukseen verrattuna. Oppisopimuskoulutus käytännöllisenä, edullisena ja usein paremmat työllistymismahdollisuudet antavana koulutusmuotona olisi kuitenkin usein selvästi tarkoituksenmukaisempi koulutustapa kuin ostokoulutus etenkin ammatillisen koulutuksen näkökulmasta.

Työeläkelaitosten järjestämässä työeläkelakeihin perustuvassa kuntoutuksessa vastaava ongelma on ratkaistu sillä, että oppisopimuspalkkaa vastaava osuus etuudesta voidaan maksaa työntekijän eläkelain 19 c §:n nojalla työnantajalle. Tämä puolestaan maksaa sen oppisopimuspalkkana kuntoutujalle. Kansaneläkelaitos noudattaa samaa menettelyä kuntoutusrahalain (611/1991) 21 §:n mukaisesti.

Nykyinen laki ei salli vastaavaa menettelyä lakisääteisen tapaturmavakuutuksen osalta. Yhdenvertaisuusnäkökohdat puoltavat kuitenkin vastaavan menettelyn omaksumista myös lakisääteisessä tapaturmavakuutusjärjestelmässä. Menettelyllä poistettaisiin esteitä ammatillisen kuntoutuksen järjestämiselle oppisopimuskoulutuksena.

2. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

Haittaraha

Haittarahan määrää ehdotetaan nostettavaksi haittaluokissa 1—10. Korotus painotettaisiin suhteellisesti korkeampana alhaisimpiin haittaluokkiin. Korkeimmillaan korotus olisi nykytasoon verrattuna 15 prosenttia. Sen sijaan haittaluokkiin 11—20 korotuksia ei ehdoteta tehtäväksi.

Haitta- ja vaatelisä

Haitta- ja vaatelisän myöntämisperusteista ehdotetaan säädettäväksi tapaturmavakuutuslaissa nykyistä yksityiskohtaisemmin. Laissa säädettäisiin erikseen haittalisän myöntämisen yleisistä edellytyksistä ja toisaalta haittalisän suuruuden määräytymiseen vaikuttavista seikoista. Haittalisän pääasiallisena perusteena olisi edelleen vahingoittuneen avustajan päivittäisissä toiminnoissaan. Sen lisäksi haittalisää voitaisiin myöntää, jos tapaturman aiheuttaman vamman tai sairauden hoito aiheuttaa vahingoittuneelle muutoin poikkeuksellista haittaa.

Säännös vastaisi asialliselta sisällöltään pääosin nykyistä korvauskäytäntöä. Haittalisän suuruuteen vaikuttavat perusteet kirjoitettaisiin siten, että ne soveltuvat molempiin haittalisän maksamisen yleisiin edellytyksiin. Korvauksen suuruuden arvioinnin helpottamiseksi haittalisää ehdotetaan maksettavaksi nykyisen käytännön mukaisen neljän luokan sijasta kolmen haittalisäluokan mukaan. Luokat olisivat ylin, keskimäinen ja alin.

Ylintä haittalisää maksettaisiin työntekijälle, joka työtapaturman seurauksena saamansa vamman tai sairauden vuoksi tarvitsee jokapäiväistä, yhtämittaista ja aikaa vievää hoitoa, apua, valvontaa tai ohjausta. Ylimpään haittalisään olisivat siten oikeutettuja vahingoittuneet, jotka ovat päivittäisissä toiminnoissaan lähes täysin riippuvaisia toisen henkilön avusta. Samoin tähän luokkaan kuulisivat vahingoittuneet, jotka ovat päivittäin jatkuvien tai lähes jatkuvien, erityisen kivulloisten tai hankalien hoitojen tai hoitotoimenpiteiden alaisena. Keskimäistä haittalisää maksettaisiin vahingoittuneelle, joka

tarvitsee jokapäiväistä säännöllistä hoitoa, apua, valvontaa tai ohjausta. Keskimäiseen haittalisään oikeutettuja olisivat näin ollen vahingoittuneet, jotka ovat päivittäisissä toiminnoissaan jossain määrin riippuvaisia toisen henkilön avusta. Tähän luokkaan kuulisivat myös ne vahingoittuneet, jotka eivät ole aivan jatkuvien, mutta kuitenkin jokapäiväisten erityisen kivulloisten hoitojen tai hoitotoimenpiteiden alaisena. Alinta haittalisää maksettaisiin vahingoittuneelle, joka tarvitsee joissakin jokapäiväisissä toiminnoissa säännöllistä tai lähes säännöllistä hoitoa, apua, valvontaa tai ohjausta.

Ylimmän haittalisän suuruudeksi ehdotetaan voimassa olevan lain mukaisen haittalisän enimmäismäärää vastaava määrä. Keskimäinen haittalisä vastaisi suuruudeltaan nykyisen korvauskäytännön mukaisen toisen ja kolmannen haittalisäluokan rahamäärien keskiarvoa. Alin haittalisä vastaisi nykyisen alimman eli neljännen haittalisäluokan mukaista haittalisää. Haittalisä sidottaisiin edelleen työntekijäin eläkelain mukaiseen indeksiin. Ylin haittalisä olisi suuruudeltaan kuluvan vuoden tasossa 22,35 euroa, keskimäinen 15,09 euroa ja alin 6,71 euroa päivältä. Haittalisää ei nykyisen tapaan maksettaisi ajalta, jona vahingoittuneelle annetaan sairaala- tai laitoshoidoa.

Myös vaatelisän perusteista säädettäisiin laissa nykyistä yksityiskohtaisemmin. Samalla luokituksen perusteet saatettaisiin vastaamaan apuvälineiden alalla tapahtunutta kehitystä. Termi ”vaatelisä” ehdotetaan otettavaksi lakiin sen vakiintuneen käytön perusteella. Korvauskäytännön yhtenäistämiseksi ja arvioinnin yksinkertaistamiseksi vaatelisän luokitus ehdotetaan säädettäväksi kaksiporlaiseksi. Korvausta maksettaisiin vaatelisänä ja korotettuna vaatelisänä. Luokituksen perusteena olisivat vammasta johtuvan tekojäsenen, muun apuvälineen taikka siteen tai sidoksen pitkäaikaisesta käytöstä aiheutuva vaatteiden erityinen kuluminen. Korotetun vaatelisän suuruudeksi ehdotetaan nykyisen korvauskäytännön mukaista korkeinta vaatelisää vastaavaa 1,79 euroa päivältä ja vaatelisän suuruudeksi nykyistä alinta vaatelisäkorvausta 0,45 euroa päivältä. Opaskoiran käytöstä ehdotetaan maksettavaksi nykykäytännön mukainen korvaus 4,47 euroa päiväl-

tä. Määrä ovat vuoden 2002 tasossa ja myös ne sidottaisiin indeksiin.

Opiskelijoiden, harjoittelijoiden ja nuorten henkilöiden ansionmenetyskorvaus

Tapaturmavakuutuslaissa olevat opiskelijoiden, harjoittelijoiden ja nuorten henkilöiden vuosityöansiosäännökset ehdotetaan uudistettaviksi. Uudistus vastaisi pääosin nykyistä korvauskäytäntöä. Opiskelijoita ja nuoria henkilöitä koskevat vuosityöansiosäännökset erotettaisiin toisistaan, koska opiskelijaa koskevia säännöksiä sovellettaisiin nykyisen käytännön mukaisesti henkilön iästä riippumatta.

Opiskelijoita koskevaa vuosityöansiosäännöstä sovellettaisiin vain tulevaan ammattiin päätoimisesti opiskeleviin henkilöihin. Tällaisen opiskelijan vuosityöansiona pidettäisiin ansiota, jonka hän olisi tapaturman sattuessa todennäköisesti saanut valmistumisen jälkeen opintojaan vastaavassa työssä. Esityksen lähtökohtana on nykyisen käytännön mukaisesti, että niin sanottu valmistumisan시오 soveltuu uuteen ammattiin opiskelevalle henkilölle tapaturmasta aiheutuvan menetyksen arvioinnin pohjaksi paremmin kuin tapaturmahetken ohimenevä ja usein alhainen ansiotasoo. Valmistumisanسیون pidettäisiin asianomaisen alan kolmen vuoden työkokemuksen mukaista palkkaa vuositason tapaturman sattuessa.

Lakiin kirjattaisiin myös vakiintunut käytäntö, jonka mukaan valmistumisanسیونä käytettäisiin eräissä tapauksissa vuosityöansiona vielä opintojen päättymisen jälkeenkin. Näin tehtäisiin tapaturman sattuessa vuoden kuluessa opintojen päättymisestä, jos työelämään hakeutunut opiskelija ei ole vielä saavuttanut opiskelun mukaisen ammatin ansiotasoa.

Peruskoululaisen ja lukiolaisen vuosityöansiona käytettäisiin tapaturmavakuutuslain mukaisen vähimmäisvuosityöansion kaksinkertaista määrää, joka on kuluvan vuoden indeksitasossa 17 600 euroa. Määrä vastaa arviolta keskimääräistä vuosityöansiota, joka on nuorille eri ammateissa vahingoittuneille henkilöille työtaturmavakuutuksesta nykyisin maksetun ansionmenetyskorvauksen perusteena.

Ehdotettavissa säännöksissä luovuttaisiin

harjoittelijan ja muun nuoren henkilön käsitteistä niiden tulkinnanvaraisuuden vuoksi. Ehdotuksen lähtökohtana on, että työelämässä jo useita vuosia olleen henkilön vuosityöansion tulisi pääsääntöisesti perustua hänen omiin ansioihinsa iästä riippumatta. Tästä kuitenkin poikettaisiin sellaisen henkilön kohdalla, jonka oppivelvollisuuden päättymisestä on kulunut tapaturman sattuessa enintään viisi vuotta ja jolla ei ole vielä työttömyyden, työn tilapäisyyden tai muun niihin rinnastettavan syyen vuoksi vakiintuneita työansioita. Tällaisen työntekijän vuosityöansiona pidettäisiin sitä ansiota, jonka hän olisi tekemässään työssä tapaturman sattuessa todennäköisesti ansainnut, jos hänellä olisi ollut työstä kolmen vuoden kokemus.

Lisäksi opiskelijan työkyvyn alentuman määräytymistä selkeytettäisiin uusilla säännöksillä siten, että korvaus paremmin vastaisi tapaturmasta aiheutuvaa menetystä ja toisaalta helpottaisi korvauksen määräämistä. Uusia säännöksiä voitaisiin soveltaa paitsi silloin, kun päätoiminen opiskelija vahingoittuu työtaturmassa, myös silloin, kun korvausta maksetaan opiskeluun liittyvästä tapaturmasta. Siksi esityksessä jäljempänä ehdotettavassa opiskelutapaturmien korvaamisesta koskevassa laissa ei ole pääsääntöisesti tarpeen säätää enää erikseen vuosityöansion ja työkyvyn alentuman määräytymisestä mainitun lain piiriin kuuluvissa tapauksissa.

Päätoimisesti opiskelevan henkilön työkyvyn alentumaa ei voida arvioida täysin samoin perustein kuin vakinaisesti työelämässä olevan työntekijän kohdalla. Opiskelijalle ei välttämättä aiheudu tapaturmasta välitöntä ansionmenetystä. Se voi kuitenkin myöhentää valmistumisen jälkeistä työelämään siirtymistä taikka heikentää opiskelijan myöhempiä ansiomahdollisuuksia opiskelua vastaavassa ammatissa tai jopa estää ne kokonaan. Suurimmassa osassa tapauksista tapaturmavamma estää tai rajoittaa vain ohimenevästi opintojen suorittamista vaikuttamatta opintojen loppuun saattamiseen. Opiskeluun liittyvät rajoitteet voivat olla toisaalta niin pienet, ettei menetyksen tarkka arviointi ole käytännössä mahdollista. Opiskelija voi usein myös vähentää tapaturmavamman vaikutuksia ansiokykyynsä suuntaamalla opintojaan vamman kannalta soveltuviin työtehtä-

viin. Toisaalta opiskelijalle voi aiheutua tapaturmasta ansionmenetystä myös siten, että vamma estää opiskelun ohella tilapäisesti tehdyn työn, vaikei se estä tai vaikeuta opintojen jatkamista.

Tapaturmavammasta aiheutuvien ohimenevien rajoitusten perusteella on usein vaikea arvioida etukäteen, tuleeko se tulevaisuudessa vaikuttamaan opiskelijan valmistumiseen tai aiheuttamaan rajoituksia opiskelua vastaavassa ammatissa. Toisaalta korvauksen siirtäminen vasta valmistumisvaiheeseen ei ole opiskelijan toimeentulon kannalta perusteltua.

Vaihtelevista opiskelumuodoista ja erilaisista käytännön olosuhteista johtuen opiskelijan työkyvyn alentuman määrittelylle on vaikea asettaa säädöstasolla kovin yksilökohtaisia perusteita. Siksi ehdotetaan, että opiskelijan työkyvyn alentuma määriteltäisiin ohimenevissä tapauksissa suhteellisen kaavamaisin perustein. Arvioinnin lähtökohtana olisivat vamman tai sairauden opiskelulle kullakin hetkellä aiheuttamat rajoitukset.

Tapaturmasta opiskelulle aiheutuvat merkittävät rajoitukset tai opiskelun väliaikainen estyminen kokonaan edellyttävät useimmiten loma-aikaista opiskelua opiskeluaikataulun tavoittamiseksi. Pahimmassa tapauksessa ne voivat johtaa valmistumisen lykkääntymiseen. Siksi ehdotetaan, että päätoimisesti ammattia varten opiskelevalle henkilölle suoritettaisiin päiväraha ja tapaturmaeläke täytenä sinä aikana, jona tapaturmavamma estää pääasiallisesti opiskelun. Ajalta, jolloin vamma merkittävästi rajoittaa opiskelua maksettaisiin puolet täyden päivärahan tai tapaturmaeläkkeen määräästä. Jos vamma ei estä tällä tavoin opiskelun jatkamista, mutta siitä aiheutuu kuitenkin opiskelun aikaisten työansioiden menetystä, työkyvyn alentuma arvioidaisiin tästä aiheutuvan ansion alentuman perusteella. Jos vamman voidaan arvioida pysyvästi estävän valmistumisen opiskelun mukaiseen ammattiin tai työskentelyn mainitussa ammatissa, työkyvyn alentuma arvioidaisiin noudattamalla normaaleja tapaturmaeläkkeen määrittämisperusteita ottaen huomioon muun muassa vahingoittuneen jäljellä oleva työkyky ja kuntouttamismahdollisuudet.

Yrittäjätöön ansiot vuosityöansiossa

Lakisääteinen tapaturmavakuutusjärjestelmä on osa ansioperusteista sosiaaliturvaa. Nykyisin yrittäjätöiminnan ansiot otetaan huomioon työsuhdetyössä sattuneen tapaturman perusteella maksettavassa ansionmenetykskorvauksessa myös silloin, kun tapaturmavakuutusjärjestelmä ei ole saanut tällaisen yrittäjätöön osalta sitä vastaavaa vakuutusmaksua. Jotta turvan ja sen rahoitukseen tarvittavien maksujen vastaavuus toteutuisi, tapaturmavakuutuslakia ehdotetaan muutettavaksi. Työsuhdetyössä sattuneen tapaturman perusteella määrättävässä vuosityöansiossa otettaisiin huomioon vain sellainen maatalousyrittäjätöön ja muun yrittäjätöön ansio, jota koskee tapaturman sattuessa maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuslain mukainen pakollinen tai vapaaehtoinen työvahinkovakuutus tai tapaturmavakuutuslain mukaisen turvan antava vapaaehtoinen yrittäjätöön tapaturmavakuutus. Tällainen ansio otettaisiin huomioon tapaturman sattuessa maatalousyrittäjätöötä ja yrittäjätöötä varten voimassa olevan vakuutuksen mukaisen vuosityöansion suuruusena.

Eräät työtapaturmina korvattavat vammat

Eräistä työtapaturmina korvattavista vammoista annetussa asetuksessa oleva luettelo ehdotetaan siirrettäväksi tapaturmavakuutuslakiin lukuun ottamatta siinä mainittua jännetupentulehdusta, joka korvataan nykyisin ammattitautina. Lisäksi säädettäisiin käytännön selkeyttämiseksi, ettei vapaa-ajan tapaturmavakuutusta voida vapaaehtoisesti ulottaa koskemaan vapaa-aikana tehdyn liikkeen yhteydessä syntyviä lihaksen tai jänteen kipeytymisiä. Tällainen tapaturmakäsitteestä poikkeava turvan laajennus on tarkoitettu koskemaan vain työolosuhteissa sattuvia lihaksen tai jänteen kipeytymisiä.

Opiskeluun liittyvissä työhön rinnastettavissa olosuhteissa sattuneen vahingon korvaaminen

Säännökset opiskelutapaturman korvaamisen perusteista ehdotetaan siirrettäväksi lain tasolle perustuslain vaatimusten mukaisesti.

Koska opiskeluun liittyy työolosuhteista poikkeavia erityispiirteitä, on tarkoituksenmukaista säätää erillinen laki opiskeluun liittyvissä työhön rinnastettavissa olosuhteissa syntyneen vamman tai sairauden korvaamisesta. Samalla selkeytettäisiin työolosuhteisiin liittyvien tapaturmien korvausjärjestelmää.

Nykymuotoinen opetus tapahtuu lisääntyvästi työtekon verrattavissa olosuhteissa, joihin liittyy tavallista teoriaopetusta korkeampi tapaturmavaara. Sen vuoksi on tarkoituksenmukaista, että tällaiseen opetukseen liittyvät tapaturmat korvattaisiin edelleen koulutuksen tai opetuksen järjestäjän ottamasta tapaturmavakuutuksesta. Korvauskäytännössä opetusohjelmaan kuuluviin työsuorituksiin liittyvät tapaturmat on useissa tapauksissa jo nykyisin korvattu esimerkiksi kunnan työntekijöilleen ottaman pakollisen tapaturmavakuutuksen perusteella. Opiskelijoiden korvauksen määrittelyssä sen sijaan voitaisiin edelleen soveltaa pääosin tapaturmavakuutuslain säännöksiä ottaen huomioon, että esityksessä ehdotetaan samalla sen opiskelijoita koskevien ansionmenetykskorvaussäännösten selkeyttämistä.

Opiskelutapaturmien korvaamisen soveltamisalaa ehdotetaan laajennettavaksi koskemaan yhdenmukaisesti myös lukio-opetusta, koska tällaiseen opetukseen kuuluu nykyisin myös käytännöllispainotteista opetusta. Perusopetukseen valmistava opetus, esiopetus ja peruskoulun kuusi ensimmäistä vuosiluokkaa (entistä peruskoulun ala-astetta vastaavat luokat) jäisivät sen sijaan edelleen soveltamisalan ulkopuolelle, koska tällaiseen opetukseen ei yleensä sisälly työtekon rinnastettavaa käytännön opetusta. Kaikki perusopetuksen piirissä olevat oppilaat kuuluvat kuitenkin perusopetuslain (628/1998) 34 §:n mukaisen, koulussa tai muussa opetuksen järjestämispaikassa, koulumatkalla ja majoituksessa sattuneen tapaturman maksuttoman hoidon piiriin. Vastavaa turvaa ei ole lukiossa opiskelevilla.

Ehdotettavan lain mukaan korvattaisiin sellainen opiskelijaa kohdannut tapaturma, jota ei muulla perusteella korvata tapaturmavakuutuslain mukaan ja joka on aiheuttanut vamman tai sairauden laissa tarkemmin säädettyissä olosuhteissa. Säännöksen sovelta-

misala määriteltäisiin viittaamalla koulutusta koskevaan lainsäädäntöön ja kouluja, laitoksia ja opetuskursseja koskevasta luetteloinnista luovuttaisiin. Soveltamisala on määriteltäisiin joustavasti niin, että se kattaisi myös eräät yleisen koulutuslainsäädännön ulkopuolelle jäävät, mutta niihin rinnastettavat koulutusmuodot.

Edellytyksenä tapaturman korvaamiselle olisi ensinnä se, että tapaturma on sattunut opiskelulle ominaisissa olosuhteissa opiskelijan osallistuessa työhön rinnastettavaan käytännön opetukseen, näyttötutkintoon, työssä oppimisjaksoon, työharjoitteluun tai perusopetuksessa työelämään tutustuttamiseen.

Korvattavuus kattaisi käytännön opetustilanteet ja korvattavia olisivat opetustilanteesta johtuvat tapaturmat. Opetustilanteen ulkopuoliset tapahtumat ja niistä aiheutuvat tapaturmat eivät olisi korvattavia. Esimerkiksi oppilaiden keskinäisestä nahistelusta aiheutuvat vammat eivät siten kuuluisi korvattavuuden piiriin. Työhön rinnastettavia olisivat ne käytännön opetuksen, työssä oppimisjakson ja työharjoittelun tunnit, joilla on työsuorituksen johdosta olennainen tapaturmanvaara.

Toiseksi vaaditaan, että työhön rinnastettava käytännön opetus, näyttötutkinnon suorittaminen, työssä oppimisjakso, työharjoittelu tai työelämään tutustuttaminen on opetussuunnitelman tai tutkinnon perusteiden mukaista. Edellytyksenä ei sen sijaan olisi, että opiskelu on ammattiin tai tutkintoon johtavaa. Tämä laajentaisi soveltamisalaa nykyisestä, koska korvauskäytännössä nykyisin asetusta opiskelutapaturmien korvaamisesta on sovellettu vain ammattiin tai tutkintoon valmistavaan opiskeluun. Perusopetuksen luokkia 7—9 ja niihin liittyvää lisäkoulutusta sekä lukiokoulutusta lukuun ottamatta yleissivistävä tai harrastepohjainen opiskelu ei kuitenkaan jatkossakaan kuuluisi korvauksen piiriin.

Korvauksen suorittaminen edellyttäisi lisäksi, että opiskelija tapaturman sattuessa osallistuu työhön rinnastettavaan käytännön opetukseen, työssä oppimisjaksoon, näyttötutkinnon suorittamiseen, työharjoitteluun tai työelämään tutustuttamiseen oppilaitoksessa tai muussa koulutuksen tai opetuksen järjestäjän taikka oppilaitoksen ylläpitäjän osoit-

tamassa paikassa. Tapaturma korvataan myös silloin, kun se sattuu siirryttäessä välittömästi oppilaitoksesta tai asunnosta koulutuksen tai opetuksen järjestäjän osoittamaan työharjoittelu- tai työssä oppimispaikkaan, työelämään tutustuttamispaikkaan taikka näyttötutkinnon suorittamispaikkaan oppilaitoksen ulkopuolelle tai takaisin. Tällaisten siirtymämatkojen korvaaminen laajentaisi nykyistä turvaa. Normaalit päivittäiset koulumatkat asunnolta oppilaitokseen ja takaisin eivät sen sijaan edelleenkaan kuuluisi korvauksen piiriin.

Ammattitautikorvaus ammattitaudin ilmetessä työttömyyseläkeaikana

Vuosityöansiota määrättäessä ei oteta huomioon sosiaalivakuutuksesta maksettavia etuuksia. Sen vuoksi vasta eläkkeellä ilmeneissä ammattitaudeissa, joissa työkyvyttömyys- ja vanhuuseläkkeelle siirtymistä on edeltänyt pitkä työttömyyseläkkeellä olon aika ilman työansioita, ansionmenetykskorvaus jää heikommaksi kuin, jos sairaus olisi ilmennyt työssäoloaikana. Siksi ammattitautilakia ehdotetaan muutettavaksi siten, että myös työttömyyseläkkeellä oloaika rinnastettaisiin työkyvyttömyys- ja vanhuuseläkeaikaan. Työntekijän vuosityöansio määräytyisi siten näissä tapauksissa sen työansion mukaan, joka hänellä oli ennen työttömyyseläkkeelle siirtymistään.

Yläraajojen rasitusvammojen korvaaminen ammattitautina

Jännetupen tulehduksen ja olkaluun sivunastan tulehduksen ammattitautikorvauksen perusteista säädetään nykyisin asetustasolla. Perustuslaki edellyttää yksilön oikeuksien perusteiden säätämistä lailla. Tästä syystä säännös ehdotetaan siirrettäväksi ammattitautilakiin.

Jännetupen ja olkaluun sivunastan tulehduksista koskeva lääketieteellinen tieto ei edellytä nykyisten korvausperusteiden muuttamista. Lain korvausperusteita on tarpeen tarkentaa vain siten, että ne sanamuodoltaan vastaavat vakiintunutta soveltamiskäytäntöä.

Ammattitautiasetuksen 4 §:ssä työn edellytetään sisältävän joko tavan takaa toistuvia ja yksipuolisia tai työntekijälle outoja liikkeitä.

Käytännössä toistotyöhön kuitenkin yleensä liittyy myös yksipuolisia liikeratoja eikä näiden työn kahden ominaispiirteen erottaminen ole ollut korvattavuutta ratkaistaessa tarpeen. Tästä syystä ehdotetaan, että laissa luetellun työn kuormitustekijät olisivat toisilleen rinnasteisia.

Viimeaikaisten tutkimusten perusteella näyttää olevan syytä tarkistaa perinteistä kantaa työn kuormitustekijöiden ja rannekanavaoireyhtymän välisestä yhteydestä. Epidemiologisissa tutkimuksissa saadun ryhmätason näytön soveltaminen yksilödiagnostiikassa on kuitenkin ongelmallista. Rannekanavaoireyhtymän kohdalla erityisongelman muodostavat sairauden suhteellinen yleisyys ja sen liittyminen laajempiin yläraajan sairauskokonaisuuksiin. Kun lisäksi syy-yhteyttä tukevan näytön vahvistuminen on tapahtunut varsin äskettäin, on siihenkin vielä syytä suhtautua tietyllä varovaisuudella ainakin, mitä syy-yhteyden voimakkuuteen ja laajempaan yleistettävyyteen tulee.

Mikäli korvattavuutta laajennettaisiin kovin yleisellä ilmaisulla, se voisi johtaa suureen korvaushakemusten määrään, joista kuitenkin yksilöharkinnan perusteella jouduttaisiin hylkäämään suuri osa. Hyvin lavea tulkinta taas voisi johtaa korvattavien tapausten ja siten korvausmenon huomattavaan kasvuun, joka olisi epäsuhteessa verrattuna esimerkiksi nykyisin vakiintuneeseen jännetupen ja olkaluun sivunastan tulehdusten korvauskäytäntöön. Tämä ei olisi lääketieteellisesti perusteltua. Koska myös rannekanavaoireyhtymän aiheuttavat kuormitustekijät poikkeavat edellä mainittujen sairauksien kuormitustekijöistä, ammattitautilakiin ehdotetaan otettavaksi erillinen säännös, jossa säädettäisiin yksityiskohtaisesti rannekanavaoireyhtymän korvausperusteista. Rannekanavaoireyhtymä ehdotetaan korvattavaksi fyysikaalisen tekijän aiheuttamana ammattitautina, jos työntekijän työ on ennen oireiden ilmaantumista sisältänyt pitkäaikaisesti ranteen keskiasennosta poikkeavia, rannetta kuormittavia liikkeitä.

Kuntoutuksen aikainen tapaturmavakuutus-turva

Lakiin tapaturmavakuutuslain perusteella

korvattavasta kuntoutuksesta ehdotetaan lisättäväksi säännös, jonka mukaan tapaturmavakuutusyhtiön on otettava vahingoittuneelle tapaturmavakuutus kuntoutuksen ajaksi, jos vahingoittuneelle korvataan työ- ja ansiokykyyntä liittyvänä kuntoutuksena työ- tai koulutuskokeilu, työhön valmennus tai työharjoittelu. Vakuutus on järjestettävä silloin, kun kuntoutujalla ei ole muulla perusteella oikeutta tapaturmavakuutuslain mukaiseen korvaukseen. Säännöksen tarkoituksena on kirjata nykyinen korvauskäytäntö lakiin.

Korvauksen maksaminen työnantajalle oppisopimuskoulutuksen ajalta

Lakiin tapaturmavakuutuslain perusteella korvattavasta kuntoutuksesta ehdotetaan lisättäväksi säännös, joka mahdollistaisi työ- ja kansaneläkelainsäädäntöä vastaavalla tavalla sen, että oppisopimuskoulutustilanteissa työnantajalle voitaisiin maksaa kuntoutujalle myönnettävästä tapaturmavakuutuksen ansiomenetykskorvauksesta kuntoutujalle oppisopimusajalta maksettua palkkaa vastaava osuus.

3. Esityksen vaikutukset

3.1. Taloudelliset vaikutukset

Ehdotetuilla tapaturmavakuutuslain, ammattitautilain ja tapaturmavakuutuslain perusteella korvattavasta kuntoutuksesta annetun lain muutoksilla on tarkoitus vahvistaa hyvin pitkälti nykyinen vakiintunut korvauskäytäntö. Siksi tapaturmakorvausjärjestelmän kustannuksia lisäisivät lähinnä haittarahan korotus ja ammattitautiturvan laajennus rannekanavaoireyhtymiin.

Haittarahauudistus nostaisi korvausmenoa arviolta noin 0,5 miljoonaa euroa. Vakuutusmaksussa sen kattaminen merkitsisi arviolta noin 0,2 prosentin nousua. Rannekanavaoireyhtymän yleisyydestä ei ole olemassa täsmällistä tietoa. Kustannuksia arvioidessa on otettava huomioon rannekanavaoireyhtymän korvausperusteet ja työn ulkopuolisten tekijöiden osuus sen synnyssä. Vertailun vuoksi voidaan todeta, että yläraajan rasitukseen liittyvinä ammattitauteina korvattavan jännetupulehduksen ja olkaluun si-

vunastan tulehduksen osalta korvausmeno oli vuonna 2001 noin 2 miljoonaa euroa. Uudistuksen tarpeen työelämässä ovat keskeiset työmarkkinajärjestöt hyväksyneet.

Muutosten kustannusvaikutuksia alentaissi jossain määrin yrittäjä- ja maatalousyrittäjätuloja koskeva muutos. Ne luettaisiin jatkossa työsuhteyden vuosityöansioon vain, jos yrittäjätoimintaa koskee pakollinen tai vapaaehtoinen työtapaturmavakuutus.

Opiskeluun liittyvän tapaturmaturvan kustannukset kohdentuvat vakuuttamisvelvollisuuden kautta koulutuksen ja opetuksen järjestäjiin ja oppilaitosten ylläpitäjiin. Niitä ovat pitkälti kunnat ja kuntayhtymät. Kustannusten lisäystä aiheutuisi lukiokoulutuksen sekä koulutukseen sisältyvään käytännön opetukseen ja työharjoitteluun liittyvien matkojen saattamisesta turvan piiriin. Jossain määrin lisäkustannuksia seurannee myös korvauksen piiriin tulevan käytännön opetuksen nykyistä hieman laajemmasta määrittelystä.

Lukiokoulutukseen ulotettavan turvan osalta kustannusvaikutuksia ei voida arvioida merkittäviksi, kun käytetään arvion perusteena tapaturmariskiltään vastaavan peruskoulun yläasteen turvan kustannuksia. Peruskoulun osalta kustannuksia tosin pienentää oppilaan perusopetuslain mukainen oikeus koulutapaturman maksuttomaan hoitoon. Kuitenkin myös lukiokoulutuksen kohdalla kustannukset jäänevät varsin alhaisiksi, koska lukiokoulutukseen sisältyy vähän käytännöllistä opetusta. Toisaalta vakavat tapaturmat sattuvat yleensä säännöllisillä koulumatkoilla, välitunneilla ja liikuntatuntien yhteydessä, jotka jäävät edelleen turvan ulkopuolelle.

Osa esityksestä johtuvista kustannuksista kohdentuu valtion työssä olevien tapaturma- ja ammattitautiturvan kautta valtion kustannuksiksi. Nämä kustannusvaikutukset voidaan kuitenkin arvioida vähäisiksi.

3.2. Vaikutukset sukupuolten tasa-arvoon

Ehdotettavat säännökset kohtelevat lähtökohtaisesti eri sukupuolia samalla tavoin. Suurin osa ehdotettavista säännöksistä ei sisällä sellaisia tekijöitä, joilla voisi olla vaikutusta naisten ja miesten väliseen tasa-arvoon. Uutena ammattitautina korvattavaksi tuleva

rannekanavaoireyhtymä on eräiden tutkimusten mukaan selvästi yleisempi naisilla kuin miehillä. Tähän vaikuttavat todennäköisesti merkittävästi sukupuolten erilaiseen fysiologiaan liittyvät tekijät. Ehdotetut korvauserusteet eivät ole sukupuoliin nähden rajaavia. Äitiys- ja vanhempainrahan saantiin oikeutettava aika ei pidentäisi vuosityöansiosäännöksiin ehdotettua perusopetuksen päättymisen jälkeistä viiden vuoden aikaa, jona aikana työttömyys, työn vähyys tai muu siihen rinnastettava seikka ei ehdotuksen mukaan alentaisi vuosityöansiota. Äitiys- ja vanhempainraha-aika sijoittuu usein myös peruskoulua seuraavan viiden vuoden jälkeiselle ajalle. Vuosityöansiosäännösten vakiintuneen soveltamiskäytännön mukaan äitiys- ja vanhempainraha-ajoista johtuva työansioiden vähäisyys ei kuitenkaan pienennä vuosityöansiota, koska tällaista aikaa pidetään poikkeuksellisenä. Sama koskee vastaavasti muun muassa asevelvollisuusaikaa.

4. Asian valmistelu

Esitys, joka liittyy hallitusohjelmaan ja opiskelijoiden toimeentuloturvan osalta tulo-

poliittiseen kokonaisratkaisuun, on valmisteltu sosiaali- ja terveysministeriössä virkatyönä. Valmisteluun on lisäksi osallistunut Tapaturmavakuutuslaitosten liitto, Teollisuuden ja Työnantajain Keskusliitto ry, Palvelutyönantajat ry, Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry, Toimihenkilökeskusjärjestö STTK ry, AKAVA ry ja Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry. Valmistelun yhteydessä on kuultu opetusministeriötä ja Suomen Kuntaliittoa. Esitys perustuu Työtaturma- ja ammattitautilainsäädännön kehittämistyöryhmän ehdotuksiin (STM Työryhmämuistioita 2000:17). Työryhmän työstä on antanut lausuntonsa opetusministeriö, Suomen Kuntaliitto ry, Ammatillisen koulutuksen työsuojeluverkosto ja Kansaneläkelaitos. Edellä mainittu työryhmä ehdotti myös sairaanhoidon ja lääkinnällisen kuntoutuksen välisen rajanvedon selkeyttämistä ja korvauksen laajentamista eräin osin yksityisen terveydenhuollon puolella tapahtuviin hoitoihin. Koska asia liittyy tältä osin tapaturmapotilaiden sairaanhoitokustannusten täyskustannusvastuun uudistamishankkeisiin, asia käsitellään siihen liittyvän erillisen valmistelutyön yhteydessä.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Lakiehdotusten perustelut

1.1. Tapaturmavakuutuslaki

3 §. Pykälän 2 momentti ehdotetaan kumottavaksi, koska opiskeluun liittyvissä työhön rinnastettavissa olosuhteissa syntyneen vamman tai sairauden korvaamisesta säädettäisiin erikseen lailla.

4 §. Tapaturmavakuutuslain 4 §:n 2 momenttia tarkistetaan siirtämällä siihen sanamuodoltaan tarkistettuina nykyisin eräistä työtapaturmina korvattavista vammoista annetun asetuksen 1 §:ssä olevat säännökset lukuun ottamatta sen kohdassa 5 mainittua ritsivää jännetupen tulehdusta. Säännösten tulkinnassa on tarkoitus noudattaa edelleen nykyistä käytäntöä. Asetus ehdotetaan kumottavaksi lain voimaantulosäännöksellä.

16 a §. Pykälän 5 momentti koskee niin sanotun lyhyen ajan päivärahan määräämistä maatalousyrittäjätoiminnan ja yrittäjätoiminnan osalta, kun tapaturma on sattunut työsuhteessa. Päiväraha olisi maatalousyrittäjätoiminnan osalta 1/360 sitä koskevan maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuslain (1026/1981) mukaisen vakuutuksen vuosityöansiota tapaturman sattuessa. Tällainen vakuutus voi olla pakollinen tai vapaaehtoinen maatalousyrittäjätoimintaa koskeva vakuutus. Muun yrittäjätoiminnan osalta päiväraha olisi vastaavasti 1/360 tällaista toimintaa koskevan tämän lain 57 §:n 1 momentin mukaisen vakuutuksen mukaisesta vuosityöansiosta.

17 §. Pykälään lisätään tapaturmavakuutuslain muuttamisesta annetulla lailla (286/1950) kumotun 4 momentin tilalle uusi momentti, joka koskee päivärahan maksamista tapaturman sattuessa päätoimisesti opiskelevalle henkilölle. Säännös on tarkoitettu sovellettavaksi lähinnä sellaiseen koulutukseen, jota tarkoitetaan esitykseen sisältyvässä laissa opiskeluun liittyvissä työhön rinnastettavissa olosuhteissa syntyneen

vamman tai sairauden korvaamisesta. Kysymyksessä voi olla siten uuteen ammattiin valmistava koulutus tai ammatillinen täydennyskoulutus, jos opiskelu on päätoimista. Säännöstä voitaisiin soveltaa myös tapaturman sattuessa päätoimisesti opiskelevien peruskoululaisten ja lukiolaisten työkyvyn alentuman arviointiin. Yleissivistävää tai harrastusluonteista opiskelua säännös ei ole tarkoitettu koskeväksi. Opiskelua pidetään päätoimisena, jos opetuksen ja omakohtaisen opiskelun vaatima ajankäyttö ottaen huomioon myös opetuksen ajoittumisen edellyttää, että henkilö käyttää pääosan päivittäisestä ajastaan opintoihinsa. Tällöin opiskelu estää myös pääasiallisen toimeentulon hankkimisen säännöllisen työn teolla.

Päätoimisesti tapaturman sattuessa opiskelevalle henkilölle maksettaisiin päiväraha täyden työkyvyn alentuman mukaan, kun tapaturmavamma estää pääasiallisesti opiskelun ja puolet täyden työkyvyn alentuman mukaisen päivärahan määrästä, kun siitä aiheutuu merkittäviä rajoituksia opiskelulle. Arvioinnissa tulisi ottaa huomioon asianomaiseen opiskeluun liittyvät yksilölliset olosuhteet. Tällaisia seikkoja ovat muun muassa, kuinka paljon opinnot painottuvat käytännölliseen opetukseen, opetusta koskeva läsnäolovelvollisuus, mahdollisuudet osittaiseen opiskeluun ja opintojen suorittamisjärjestyksen muuttamiseen sekä vammasta johtuvat esteet koulumatkojen ja opiskelun edellyttämälle liikkumiselle. Aivan lyhytaikaisen koulusta poissaolon ei yleensä voida katsoa estävän tai rajoittavan opiskelua säännöksen tarkoittamalla tavalla.

Jos päiväraha korvausta maksetaan opiskeluun liittyvien rajoitusten perusteella ja tapaturma estää myös tapaturman sattuessa opiskelun ohella tehdyn työn jatkamisen, ei tästä ansionmenetyksestä maksettaisi erikseen korvausta. Näin ehdotetaan siksi, että opiskelua vastaavan ammatin ansioiden perustuva päiväraha korvaus on yleensä niin korkea, että

se kattaa myös tilapäisten ansioiden menetyksen.

Jos tapaturma ei sen sijaan aiheuta merkittäviä rajoituksia opiskelun jatkamiselle, mutta estää kokonaan tai osittain tapaturman satuessa tehdyn opiskelun aikaisen työn jatkamisen, työkyvyn alentuma arvioitaisiin tästä johtuvan työansion alentuman mukaan. Tällöin sovellettaisiin myös pykälän 3 momentin toisen virkkeen säännöksiä. Ne edellyttävät vähintään 10 prosentin työkyvyn alentumaa ja ansioiden vähimmäisalentumista. Lain 16 a §:n niin sanotun lyhyen ajan päivärahan maksamista koskevia säännöksiä ei tällaisissa tapauksissa sovellettaisi.

18 §. Pykälän uusi 5 momentti koskee tapaturman sattua päätoimisesti opiskelevan henkilön työkyvyn alentuman arviointia tapaturmaeläkkeen suuruutta arvioitaessa. Säännös on tarkoitettu sovellettavaksi, kun tapaturmavamma ohimenevästi estää opiskelun, aiheuttaa sille merkittäviä rajoituksia tai rajoittaa opiskelun aikaisen työn suorittamista. Mitä edellä 17 §:n 4 momentin perusteluissa todetaan opiskelevan henkilön työkyvyn alentuman määrittämisestä, koskee tällöin pääosin myös tapaturmaeläkettä. Jos voidaan arvioida, että vamma estää pysyvästi opiskelun jatkamisen taikka tulee pysyvästi merkittävästi rajoittamaan työskentelyä opiskelua vastaavassa ammatissa taikka estämään sen kokonaan, on opiskelijan jäljellä oleva työkyky sen sijaan arvioitava soveltamalla pykälän 2 momenttia. Tällöin työkyvyn alentuma arvioidaan ottaen huomioon muun muassa mahdollisuudet kuntouttamistoimenpitein siirtyä vamman kannalta sopivaan työhön. Myös silloin, kun opiskelu ei ole päätoimista tai muutoin säännöksessä tarkoitettua opiskelua, työkyvyn alentuma arvioitaisiin vamman rajoitusten, vahingoittuneen koulutuksen, ammattitaustan sekä työ- ja ansiohistorian pohjalta.

18 a §. Pykälän 3 momentissa säädetään haittarahan suuruudesta. Se määräytyy vamman haittaluokan perustella prosentteina tapaturmavakuutuslain 28 §:ssä tarkoitettua vuosityöansion vähimmäismäärästä, joka on vuoden 2002 indeksitasossa 8 800 euroa. Momentti ehdotetaan muutettavaksi siten, että haittaluokan 1 prosenttimäärää korotetaan 15 prosenttia, haittaluokan 2 prosenttimäärää

13,5 prosenttia, haittaluokan 3 prosenttimäärää 12,0 prosenttia, haittaluokan 4 prosenttimäärää 10,5 prosenttia, haittaluokan 5 prosenttimäärää 9 prosenttia, haittaluokan 6 prosenttimäärää 7,5 prosenttia, haittaluokan 7 prosenttimäärää 6 prosenttia, haittaluokan 8 prosenttimäärää 4,5 prosenttia, haittaluokan 9 prosenttimäärää 3 prosenttia ja haittaluokan 10 prosenttimäärää 1,5 prosenttia. Näin ollen korotus painottuisi suhteellisesti korkeampana alhaisimpiin haittaluokkiin.

20 §. Pykälässä säädetään haittalisän myöntämisperusteista ja suuruudesta. Voimassa olevan pykälän 2 momentissa säädetään vaatteiden kulumisesta maksettavasta korvauksesta. Vaatelistä koskevat säännökset ehdotetaan siirrettäviksi uuteen 20 a §:ään. Pykälän 3 momentissa nykyisin oleva säännös lisäantyneiden kodinhoitokustannusten korvaamisesta siirrettäisiin uuteen 20 b §:ään.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin haittalisän myöntämisen yleisistä edellytyksistä. Ne ovat tapaturman aiheuttamasta vammasta tai sairaudesta johtuva toisen henkilön avun tarve sekä vamman tai sairauden hoidosta muutoin vahingoittuneelle aiheutuva poikkeuksellinen haitta.

Viimeksi mainitulla perusteella haittalisää voitaisiin maksaa tapauksissa, joissa vamman tai sairauden edellyttämät jatkuvat tai päivittäin toistuvat hoitotoimenpiteet aiheuttavat vahingoittuneelle erityistä kivulloisuutta ja hankaluutta taikka muutoin erityisen voimakkaasti heikentävät hänen elämänsä laatua. Tyypillisenä tapauksena olisi esimerkiksi vaikeiden palovammojen hoidon edellyttämien painetekstiilien ja siteiden käyttö. Hoidon käsite on tarkoitettu tässä yhteydessä tulkittavaksi laajasti siten, että se käsittäisi myös esimerkiksi vamman seurauksena erityisen hankalasti toteutettavan vahingoittuneen ruokailun.

Haittalisän luokkia olisi kolme: ylin, keskimäinen ja alin luokka. Eri haittalisäluokkien tarkemmista perusteista säädettäisiin pykälän 2—4 momentissa. Toisen henkilön avun tarve määritellään käsitteillä hoito, apu, valvonta sekä ohjaus. Haittalisän suuruus määräytyy näiden vaatiman ajankäytön tarpeen perusteella. Säännös on kirjoitettu siten, että se soveltuu myös arvioitaessa haittalisän

tarvetta tapaturmavamman tai tapaturman aiheuttaman sairauden hoidon aiheuttaman poikkeuksellisen haitan perusteella.

Mikäli avun tarve ei ilmene lääkärinlausunnosta, se on aina osoitettava erillisellä selvityksellä. Vakuutuslaitoksen olisi selvitettävä vahingoittuneen oikeus haittalisään viimeistään, kun otetaan kantaa henkilön oikeuteen saada haittarahaa. Haittalisä tulee kuitenkin maksettavaksi usein myös ohimenevänä korvauksena välittömästi tapaturman jälkeen, jolloin minkäänlaista arviota haittaluokasta ei ole tehty tai toisaalta on todettavissa, että pysyvää yleistä haittaa ei tule lainkaan jäämään.

Pykälän 2 momentin mukaan ylintä haittalisää maksettaisiin vahingoittuneelle, joka tarvitsee jokapäiväistä, yhtämittaista ja aikaa vievää hoitoa, apua, valvontaa tai ohjausta. Ylimpään haittalisään ovat yleensä oikeutettuja vahingoittuneet, jotka ovat päivittäisissä toiminnoissaan lähes täysin riippuvaisia toisen henkilön avusta. Tähän luokkaan kuuluisi myös henkilö, jolle aiheutuu poikkeuksellista haittaa tapaturmavamman tai tapaturman aiheuttaman sairauden erityisten kivulloisten tai hankalien ja jatkuvien tai lähes jatkuvien hoitotoimenpiteiden vuoksi.

Pykälän 3 momentin mukaan keskimmäistä haittalisää maksettaisiin vahingoittuneelle, joka tarvitsee jokapäiväistä, säännöllistä hoitoa, apua, valvontaa tai ohjausta. Keskimäiseen haittalisään oikeutettuja ovat vahingoittuneet, jotka ovat päivittäisissä toiminnoissaan jossain määrin riippuvaisia toisen henkilön avusta. Tähän luokkaan kuuluisi myös henkilö, jolle aiheutuu poikkeuksellista haittaa päivittäin toistuvien, mutta ei aivan jatkuvien erityisen kivulloisten hoitojen tai hoitotoimenpiteiden vuoksi.

Pykälän 4 momentin mukaan alinta haittalisää maksettaisiin vahingoittuneelle, joka tarvitsee joissakin jokapäiväisissä toiminnoissa säännöllistä tai lähes säännöllistä hoitoa, apua, valvontaa tai ohjausta.

Pykälän nykyisen 4 momentin mukaan, jos tapaturmaeläke vaihdetaan pääomaksi, on samalla vaihdettava pääomaksi myös pykälän 1 ja 2 momentissa tarkoitettujen työntekijälle maksettavat lisät. Sitä vastaavaa säännöstä ei enää ehdoteta, koska se tulisi sovellettavaksi erittäin harvoin, sillä vain enintään 20 pro-

sentin työkyvyn aleneman mukainen toistaiseksi myönnetty tapaturmaeläke voidaan vaihtaa pääomaksi. Tällaisissa tilanteissa on harvoin maksussa haittalisää tai vaatelisää. Voidaan lisäksi katsoa, että lisät eivät ole sillä tavoin sidoksissa tapaturmaeläkkeeseen, että tapaturmaeläkkeen pääomituksen yhteydessä myös lisät tulisi pääomitaa. Mainitut lisät maksettaisiin siis aina jatkuvina korvauksina, mikä myös sopii paremmin niiden luonteeseen.

Pykälän 5 momentissa olisi nykyistä käytäntöä vastaava erityissäännös sokealle maksettavasta haittalisästä.

Pykälän 6 momentissa säädettäisiin pykälän voimassa olevaa 1 momenttia vastaavasti siitä, ettei haittalisää makseta sairaalassa tai muussa laitoksessa olon ajalta.

20 a §. Pykälässä säädettäisiin voimassa olevan 20 §:n 2 momentissa tarkoitettusta, korvauskäytännössä vaate- ja opaskoiralisäsi nimitetystä korvauksesta. Termi ”vaateli-sä” otettaisiin sen vakiintuneen käytön perusteella myös lakiin.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin vaatelisän maksamisen yleisistä edellytyksistä. Koska lyhytaikaisen apuvälineen, siteen tai sidoksen käytön ei katsota aiheuttavan vaatteiden erityistä kulumista, perusedellytyksenä korvauksen myöntämiselle olisi apuvälineen pitkäaikainen käyttö. Tarkoituksena on, että säännöstä sovellettaessa noudatettaisiin nykyistä vakiintunutta käytäntöä, jonka mukaan korvaus edellyttää pääsääntöisesti vähintään kolmen kuukauden pituista käyttöä.

Vaatelisän luokitus ehdotetaan säädettäväksi pykälässä kaksiportaiseksi: vaatelisä ja korotettu vaatelisä. Luokituksessa ratkaiseviksi tekijöiksi katsottaisiin vammasta johtuvan tekojäsenen, muun apuvälineen tai siteen taikka sidoksen rakenne, käyttötarkoitus ja käyttötarve.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin korotetusta vaatelisästä ja 3 momentissa vaatelisästä. Momenteissa mainitut proteesit, sidokset ja apuvälineet ovat esimerkkejä. Luetteloa ei ole kirjoitettu tyhjentäväksi apuvälineiden jatkuva kehitys huomioon ottaen. Kaksoisamputoinnilla tarkoitetaan säännöksessä kahden saman raajan amputointia eli tilannetta, jossa henkilöltä on amputoitu esimerkiksi molemmat jalat.

Pykälän 4 momentin säädetään vamman tai sairauden vuoksi välttämättömän opaskoiran ylläpidosta maksettavasta korvauksesta.

20 b §. Pykälään ehdotetaan siirrettäväksi voimassa olevan lain 20 §:n 3 momentissa oleva säännös lisääntyneiden kodinhoitokustannusten korvaamisesta. Kodinhoidon välttämättömistä lisäkustannuksista maksetaan kohtuullinen korvaus todellisten kustannusten mukaan. Korvauksille ei siten ole mahdollista säädöstasolla asettaa rahamääräisiä rajoja. Tarkoituksenmukaista on, että kohtuullisen korvauksen arviointi tapahtuu lähtökohtaisesti sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain (734/1992) ja asetuksen (912/1992) perusteella.

28 §. Pykälän 3 momentissa säädetään päätoimisesti uuteen ammattiin kouluttautuvan opiskelijan vuosityöansion määräämisestä. Momentin sisältö vastaa nykyistä korvauskäytäntöä. Päätoimisesti tulevaa ammattiaan varten opiskelevan henkilön vuosityöansiona käytetään opiskelua vastaavan työn tai ammatin ansiotasoa alan kolmen vuoden työkokemuksella tapaturman sattuessa. Vuosityöansiota ei siten määrätä näissä tapauksissa tapaturman sattuessa tehdystä työstä maksetun palkan perusteella.

Päätoimisuudella tarkoitetaan samaa kuin edellä 17 ja 18 §:n yhteydessä on todettu. Päätoimisesti tapahtuvaa opiskelua voi olla siten myös iltaopiskelu, jos se vastaa opiskelutavoitteiltaan ja ajankäytön vaatimuudeltaan samaan ammattiin valmistavaa päätoimista päiväopiskelua. Päätoimisuus edellyttää, että opiskelu vaatii pääosan päivittäisestä ajankäytöstä siten, ettei sitä voida myöskään katsoa tarkoitetun suoritettavaksi säännöllisen kokoaikaisen työn rinnalla. Siksi säännöstä ei voida soveltaa jatkuvan täysiaikaisen päivätyön ohella iltaopiskelua suorittavaan. Jos kysymys on siten esimerkiksi henkilön jo olemassa olevaan ammattiin liittyvästä täydennyskoulutuksesta, perusteena käytetään hänen tapaturman sattuessa tekemänsä työn ansioita ottaen huomioon lisäksi sitä edeltävä työ- ja ansiohistoria. Säännöstä ei sovelleta myöskään sellaiseen päätoimiseen koulutukseen, joka ei ole ammattiin valmistavaa. Koska henkilön ei voida tällöin katsoa voivan menettää tapaturman johdosta tulevan ammatin mukaisia ansioita, ei niitä ole

myöskään perusteltua käyttää menetyksen arvioinnin perusteena.

Valmistumisansiota voitaisiin momentin mukaan käyttää vuosityöansiona eräissä tapauksissa vielä opiskelijan valmistuttua. Näin voitaisiin tehdä silloin, kun tapaturma sattuu vuoden kuluessa säännöksessä tarkoitettun opiskelun päättymisen jälkeen, jos henkilö ei ole vielä tapaturman sattuessa ehtinyt työllistyä koulutusta vastaavaan työhön tai muutoin saavuttamaan sitä vastaavaa ansiotaso. Mikäli mainitun henkilön opintojensa päätyttyä saamat todelliset työansiot tapaturman sattuessa edellyttäisivät kuitenkin valmistumisansiota korkeampaa vuosityöansiota, näitä ansioita käytettäisiin vuosityöansion pohjana valmistumisansion sijasta.

Peruskoululaisen ja lukiolaisen vuosityöansion perusteena ei voida käyttää valmistumisansiota, koska kysymys ei ole suoraan ammattiin valmistavasta koulutuksesta. Siksi momentissa säädetään erikseen peruskoulussa ja lukiossa tapaturman sattuessa opiskelevan henkilön vuosityöansion määrästä. Säännös on tarkoitettu sovellettavaksi vain sellaisen lukiolaiseen, joka opiskelee päätoimisesti.

Pykälän 4 momenttiin siirrettäisiin nuorten henkilöiden vuosityöansion määräämistä koskevat säännökset. Momentin nykyiset säännökset yrittäjätyön ja maatalousyrittäjätyön ansioiden huomioon ottamisesta vuosityöansiossa siirrettäisiin pykälän 5 momenttiin.

Ehdotettavassa momentissa luovuttaisiin harjoittelijan ja muun nuoren henkilön käsitteestä ja säännöksen soveltamisala määritettäisiin nykyistä täsmällisemmin. Momenttia sovellettaisiin henkilöön, jolle sattuu työtapaturma ennen kuin viisi vuotta on kulunut siitä, kun hän on päättänyt peruskoulunsa ja johon ei sovelleta edellisen momentin säännöksiä opiskelijan vuosityöansiosta. Tällaisen työntekijän vuosityöansio määrättäisiin hänen tapaturman sattuessa tekemänsä työn ansiotason perusteella ottamatta huomioon hänen aikaisempaa työ- ja ansiotaustaansa, mikäli työntekijä ei ole työttömyyden, työn tilapäisyyden tai muun niihin rinnastettavan syyn vuoksi vielä saavuttanut vakiintuneita työansioita. Tapaturman sattuessa tehdyn työn ansioina pidettäisiin niitä työansioita,

jotka sellainen työntekijä, jolla on mainitusta työstä kolmen vuoden työkokemus, olisi tapaturman sattuessa todennäköisesti vuositasolla ansainnut. Työansioilla tarkoitetaan kokoaikaisen työn ansioita.

Säännös soveltuisi käytännössä lähinnä peruskoulun päätyttyä työelämään suoraan ilman ammatillista koulutusta siirtyneisiin henkilöihin, joiden työ- ja ansiotausta on työttömyydestä johtuen jäänyt heikoksi. Säännös selkeyttäisi vuosityöansion määrittämistä niissä tapauksissa, joissa tällainen henkilö on ollut työelämässä kuitenkin jo niin pitkään, että hänen työ- ja ansiotaustaan voidaan pitää vakiintuneena. Säännökseen kirjattu aikaraja ei käytännössä juurikaan kaventaisi nykyistä korvaustasoa, koska pykälän 1 ja 2 momentin soveltamiskäytännössä aikaisempi heikko työ- ja ansiotausta ei alenna vuosityöansiota, jos se katsotaan poikkeukselliseksi. Poikkeukselliseksi katsotaan yleensä muun muassa sairauden aiheuttamasta työkyvyttömyydestä, vanhempainvapaasta ja asevelvollisuuden suorittamisesta johtuva ansioiden vähyys. Näin ollen, jos henkilön työansiot ovat momentissa tarkoitetun viiden vuoden päättymisen jälkeen edelleen tällaisesta syystä alhaiset, vuosityöansio voidaan hänen työllistyttyään määrätä yleensä tapaturmahetken työn ansioiden perusteella.

Pykälän 5 momenttiin on siirretty nykyisestä 4 momentista säännökset, jotka koskevat työntekijän työsuhtedetyön rinnalla harjoittaman maatalousyrittäjätöön ja yrittäjätöön ansioiden ottamista huomioon vuosityöansiossa silloin, kun tapaturma sattuu työsuhteessa. Muutoksena nykyisiin säännöksiin verrattuna maatalousyrittäjätöön ja yrittäjätöön ansiot luettaisiin vuosityöansioon mukaan vain silloin, kun työntekijä on tapaturmavakuutettu myös mainitussa yrittäjätöiminnassa sattuvan työtapaturman varalta. Ansiot otettaisiin huomioon sen vuosityöansion suuruisena, joka tapaturman sattuessa oli mainittua yrittäjätöimintaa koskevan maatalousyrittäjän tapaturmavakuutuksen taikka tämän lain mukaisen vapaaehtoisen yrittäjätöimintaa koskevan työtapaturmavakuutuksen perusteena.

28 a §. Pykälän uuteen 2 momenttiin on siirretty nykyistä vastaavina voimassa olevan

28 §:n 5 momentin säännökset vuosityöansion pyöristämisestä korvausta laskettaessa.

57 §. Pykälän 2 momenttia muutetaan tulokannan selkeyttämiseksi siten, ettei lakisäänteistä vapaa-ajan tapaturmavakuutusta voida ulottaa lihaksen tai jänteen kipeytymisiin eikä myöskään pahoinpitelystä tai muusta toisen henkilön tahallisesta teosta aiheutuneisiin vammoihin tai sairauksiin.

60 §. Pykälässä säädetään indeksikorotuksista. Pykälän 1 ja 5 momenttiin tehtäisiin haitallisia, vaatelisää ja opaskoiralisää koskevien säännösten muuttamisesta johtuvat tarkistukset.

1.2. Ammattitautilaki

3 a §. Pykälän 1 momentin sanamuoto ehdotetaan muutettavaksi siten, että myös työttömyyseläkkeellä ennen työkyvyttömyys- tai vanhuuseläkkeelle siirtymistään ollut henkilö saisi korvauksen ammattitautiin ilmetessä eläkkeellä ollessa sen työansion mukaan, joka hänellä oli viimeksi työelämässä ollessaan. Työttömyyseläke rinnastettaisiin pykälässä mainittuihin työntekijäin eläkeläin 8 §:n 4 momentin mukaisiin peruseläkkeisiin. Säännöstä sovellettaisiin myös sellaiseen ennen lain voimaantuloa ilmenneeseen ammattitautiin, johon perustuvaa korvausasiaa ei ennen tämän lain voimaantuloa ole lainvoimaisella päätöksellä ratkaistu.

4 §. Pykälästä ehdotetaan poistettavaksi teknisenä muutoksena sen nykyinen 2 kohta, jonka mukaan asetuksella voidaan säätää tarkemmin jännetupentulehduksen ja olkaluun sivunastan tulehduksen korvaamisperusteista. Niistä ehdotetaan säädettäväksi lain uudessa 4 a §:n 1 momentissa.

4 a §. Pykälä on uusi. Sen 1 momentissa ehdotetaan säädettäväksi jännetupentulehduksen ja olkaluun sivunastan tulehduksen korvaamisperusteista, joista nykyisin säädetään ammattitautiasetuksen 4 §:ssä. Korvausperusteista säädettäisiin erikseen ammattitautilaisissa, koska perustuslaki edellyttää yksilön oikeuksien perusteiden säätämistä lailla. Ammattitautiasetuksen 4 § kumottaisiin lain voimaantulosäännöksellä.

Jännetupentulehdus ja olkaluun sivunastan tulehdus korvataan fysikaalisen tekijän aihe-

uttamana ammattitautina, jos työntekijän työ on ennen oireiden ilmaantumista sisältänyt tavan takaa toistuvia, yksipuolisia tai työntekijälle outoja liikkeitä. Muutoksena nykyiseen momentissa mainitut työn kuormitustekijät olisivat toisilleen rinnasteisia.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin rannekanavaoireyhtymän korvaamisesta ammattitautina. Rannekanavaoireyhtymä korvattaisiin fysikaalisen tekijän aiheuttamana ammattitautina, jos työntekijän työ on ennen oireiden ilmaantumista sisältänyt pitkäaikaisesti ranteen keskiasennosta poikkeavia, rannetta kuormittavia liikkeitä.

Rannekanavaoireyhtymän korvattavuutta harkittaessa on tärkeää, että sekä sairaus ja sen aiheuttajaksi määritelty syytekijä yksiselitteisesti tunnustetaan. Korvattavuuden piiriin tuleva sairaus on määriteltävä mahdollisimman täsmällisesti.

Rannekanavaoireyhtymällä tarkoitetaan tilaa, jossa ranteen kämmenpuolella olevassa luiden ja jännekalvojen muodostamassa kanavassa kulkevien sormien yhdeksän koukistajajänteen ja keskihermon käsittävä rakenne puristuu siten, että siitä aiheutuu - pääasiassa keskihermon puristukseen liittyen - pistelyä, puutumista ja kipua ranteessa ja käden alueella, erityisesti peukalossa sekä etu- keski- ja nimettömässä sormessa. Tilan pitkittyessä oireisiin saattaa liittyä käsien kömpelyyttä, turvotuksen tunnetta ranteessa ja peukalon tyven lihasten surkastumista. Kliinisessä tutkimuksessa ranteen ääritaiivutusasento (niin sanottu Phalenin koe) tuo esiin oireet. Keskihermon alueen koputtelu aiheuttaa tikkuilun tunteen keskihermon hermottamalla alueella kämmenessä. Vaikeissa tapauksissa voidaan havaita tällä alueella myös lihasten surkastumista.

Pelkästään oireisiin perustuvaa diagnoosia ei kuitenkaan voida pitää riittävänä edellytyksenä korvaamiselle siihen liittyvien erotusdiagnostisten vaikeuksien takia. Kliinisessä tutkimuksessa todetun tyypillisen taudinkuvan lisäksi edellytettäisiin hermopinteen objektiivista osoittamista joko hermojen johtumisnopeustutkimuksen (ENMG) avulla tai leikkauksessa varmistetulla löydöksellä.

Koska hermojen johtumisnopeustutkimus on kliinistä tutkimusta herkempi, ei tällä tavalla rajata korvattavuuden ulkopuolelle esi-

merkiksi lieviä taudinmuotoja, vaan ainoastaan sellaiset tapaukset, joissa diagnostiset kriteerit eivät täyty. Joissakin tapauksissa kliinisessä käytännössä on toteutettu leikkaushoitoa ilman hermojen johtumisnopeustutkimuksia. Mikäli leikkauksessa tällöin todetaan tyypillinen hermon puristukseen viittaava tiimalasimainen löydös, rannekanavaoireyhtymä voitaisiin kuitenkin korvata ilman hermojen johtumisnopeustutkimusta.

Koska anatomisesti kysymyksessä on ranteen alueen sairaus, korvauksen edellytykset ehdotetaan liitettäväksi ranteen kuormitukseen. Arvioitaessa rannekanavaoireyhtymän yhteyttä työn kuormitustekijöihin tulisi ottaa huomioon normaalit lääketieteelliseen erotusdiagnostiikkaan kuuluvat seikat työstä riippumattomien syytekijöiden suhteen. Työn ominaispiirteet olisi arvioitava yksilöllisesti työn kuormitusfysiologiset näkökohdat huomioon ottaen. Tällöin olisi kiinnitettävä erityisesti huomiota ranteen keskiasennosta poikkeaviin työasentoihin ja työn kuormittavuuteen rannekanavan alueen kannalta.

Kuormituksen ajalliseen keston tulisi myös kiinnittää huomiota. Koska rakenteellisilla seikoilla tiedetään olevan huomattava merkitys rannekanavaoireyhtymän synnyssä, voidaan kuormittavan työn aloittamisen jälkeen nopeasti esille tulevia oireita pitää todennäköisesti vain työssä esille tulleina, mutta ei siitä aiheutuvina oireina. Tästä syystä edellytettäisiin, että korvattavissa tapauksissa työkuormitus on kestänyt siinä määrin pitkän ajan, että kyseessä ei voida katsoa olevan tähän työhön tottumattoman työntekijän.

1.3. Laki tapaturmavakuutuslain perusteella korvattavasta kuntoutuksesta

8 §. Pykälään lisätään uusi 4 momentti. Sen mukaan tilanteissa, joissa kuntoutus järjestetään oppisopimuskoulutuksena, työnantajalle voidaan maksaa se osuus kuntoutujalle suoritettavasta ansionmenetyskorvauksesta, joka vastaa kuntoutujan vastaavalta oppisopimusajalta saamaa palkkaa. Periaate on sama kuin silloin, kun työtapaturmassa vahingoittuneelle työkyvyttömyysajalta maksettua sairausajan palkkaa vastaava päiväraha- ja tapaturmaeläkeosuus suoritetaan tapaturmava-

kuutuslain 26 §:n nojalla palkan maksaneelle työnantajalle.

8 a §. Pykälä on uusi. Siinä ehdotetaan säädettäväksi tapaturmavakuutuslain perusteella korvattavan kuntoutuksen aikaisesta tapaturmavakuutusturvasta. Kuntoutuksen korvaava tapaturmavakuutuslaitos olisi velvollinen järjestämään kuntoutuksen aikaisen vakuutusturvan ottamalla kuntoutujalle tapaturmavakuutuslain 57 §:n 1 momentin mukaisen vapaaehtoisen vakuutuksen, jos vahingoittuneelle korvataan työ- ja ansiokyyyn liittyvänä kuntoutuksena työ- tai koulutuskokeilu, työhön valmennus taikka työharjoittelu. Vakuutus on tarpeen ottaa vain silloin, kun kuntoutujalla ei ole muulla perusteella oikeutta tapaturmavakuutuslain mukaiseen korvaukseen. Pykälä vastaa käytännössä jo noudatettua menettelyä.

Pykälän 2 momentissa ehdotetaan niin ikään jo noudatetun korvauskäytännön mukaisesti säädettäväksi, että vakuutuksessa käytettäisiin vuosityöansiona vakuutetun kuntoutuksen perusteena olleen tapaturmakorvauksen mukaista vuosityöansiota. Se korotettaisiin lisäksi vakuutusta otettaessa työntekijäin eläkelain mukaisella työikäisen indeksillä vakuutuksen ottamishetken tasoon.

1.4. Maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuslaki

11 §. Pykälän 3 momentin viittaussäännökseen tehdään muutokset, jotka johtuvat opiskelijoiden ja nuorten henkilöiden vuosityöansiota koskevien tapaturmavakuutuslain 28 §:n säännösten uudistamisesta.

22 §. Pykälän 3 momenttia ehdotetaan tarkennettavaksi niin, että maatalousyrittäjien eläkelaitos voisi luovuttaa työperäisten sairauksien rekisteriä varten tarvittavat tiedot suoraan Työterveyslaitokselle. Pykälää ehdotetaan selvennettäväksi sen vuoksi, ettei voimassaolevassa laissa ole nimenomaista säännöstä tässä tarkoitettujen tietojen luovuttamista koskevasta menettelystä maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuslain osalta. Ehdotettu menettely vastaisi aikaisemmin noudatettua käytäntöä.

1.5. Laki opiskeluun liittyvissä työhön rinnastettavissa olosuhteissa syntyneen vamman tai sairauden korvaamisesta

1 §. Pykälässä säädetään lain soveltamisalasta. Sen 1 momentin mukaan korvausta maksetaan tapaturmasta, jota ei korvata tapaturmavakuutuslain mukaan ja joka on aiheuttanut vamman tai sairauden momentissa lueteltujen lakien mukaisessa koulutuksessa olevalle henkilölle.

Kouluja, laitoksia ja opetuskursseja koskevan luetteloinnin sijasta pykälän soveltamisala määriteltäisiin siten viittaamalla koulutusta koskevaan lainsäädäntöön. Pykälän 1 momentti sisältäisi viittaukset ammatillisesta koulutuksesta annettuun lakiin, ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annettuun lakiin (631/1998), ammattikorkeakouluopinnoista annettuun lakiin (255/1995), yliopistolakiin (645/1997), perusopetuslakiin ja lukiolakiin (629/1998).

Soveltamisalan ulkopuolelle rajattaisiin perusopetuslain mukaisesta koulutuksesta esiopetus, perusopetukseen valmistava opetus ja vuosiluokilla 1—6 annettu opetus, koska niiden yhteydessä ei järjestetä yleensä työhön rinnastettavaa toimintaa. Sen sijaan opiskelutapaturmien korvaamisen soveltamisala laajenisi nykyisestä lukioon. Ammattikorkeakoulut on jo nykyisen tulkinnan mukaan katsottu opiskelutapaturman korvaamisesta annetun asetuksen 2 §:ssä tarkoitetuiksi kouluiksi.

Myös pykälän 1 momentissa mainittujen lakien mukaiseen näyttötutkintoon osallistuvalla henkilölle sattuva tapaturma voitaisiin korvata. Esimerkiksi ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain 1 §:n mukaan ammatillisella aikuiskoulutuksella tarkoitetaan muun muassa ammattitaidon hankkimistavasta riippumattomia, näyttötutkintoina suoritettavia ammatillisia perustutkintoja, ammattitutkintoja ja erikoisammattitutkintoja.

Tapaturmien korvaamista ei ole tarkoitus ulottaa muuhun yleissivistävään tai harrastepohjaiseen opiskeluun. Tästä syystä 1 momenttiin ehdotetaan otettavaksi erityinen säännös siitä, ettei pykälää sovelleta tapaturmaan, joka sattuu ammatillisesta koulutuk-

sesta annetun lain 3 §:n 2 momentin mukaisessa opetukseen läheisesti liittyvässä muussa toiminnassa. Tällaista voi olla esimerkiksi koulun kerhotoiminta. Yleissivistävä tai harrastepohjainen opiskelu ei myöskään täytä ehdotetun pykälän 1 momentin mukaista edellytystä siitä, että käytännön opetuksen tai harjoittelun on oltava opetussuunnitelman tai tutkinnon perusteiden mukaista. Ammatillisesta koulutuksesta annettu laki sisältää ammatillisena koulutuksena myös vammaisille opiskelijoille suunnattua valmentavaa ja kuntouttavaa opetusta ja ohjausta, samoin kuin maahanmuuttajille järjestettävää ammatilliseen peruskoulutukseen valmistavaa koulutusta. Tällaiseen opetukseen, ohjaukseen ja peruskoulutukseen valmistavaan koulutukseen kuuluvassa työhön rinnastettavassa käytännön opetuksessa sattuvat tapaturmat sen sijaan korvattaisiin.

Nykyisin on mahdollista suorittaa lukio-opetuksen yhteydessä myös ammatillisia opintoja. Tällaisia voi sisältyä yksittäisen lukion opetussuunnitelmaan syventävinä tai soveltavina kursseina tai kysymys voi olla siitä, että lukio-opetuksessa oleva henkilö suorittaa lukion rinnalla erillistä ammatillista tutkintoa ammatillisessa oppilaitoksessa. Se, minkä oppilaitoksen vakuutuksen piiriin tällaisten ammatillisten opintojen yhteydessä sattunut tapaturma kuuluu, määräytyisi sen mukaan, minkä oppilaitoksen opetussuunnitelmaan tai tutkinnon perusteisiin kyseinen opetus kuuluu.

Korvauksen maksamisen edellytyksenä on se, että tapaturma on sattunut työhön rinnastettavalle käytännön opetukselle, työssä oppimisjaksolle, työharjoittelulle, näyttötutkinnolle tai perusopetuksen yhteydessä työelämään tutustuttamiselle ominaisissa olosuhteissa. Pääosin säännös vastaisi nykyistä tulkintaa. Korvattavia olisivat edelleen varsinaisen työhön rinnastettavan käytännön opetuksen, työssä oppimisjakson, työharjoittelun, näyttötutkinnon tai perusopetuksen yhteydessä työelämään tutustuttamisen aikana sattuneet ja niille ominaisiin olosuhteisiin luonteenomaisessa syy-yhteydessä olevat tapaturmat. Tarkoituksena on, että turva kattaisi käytännön opetustilanteen kokonaisuutena ja korvattavia olisivat opetustilanteesta johtuvat tapaturmat. Korvattavia eivät siten olisi ope-

tustilanteen ulkopuoliset tapahtumat ja niissä sattuvat tapaturmat, kuten edellä tarkoitettujen opetuksen aikana opiskelijoiden keskinäisestä nahistelusta aiheutuvat vammat.

Opiskelutapaturmana voitaisiin korvata vain tapaturma, joka sattuu sellaisessa työhön rinnastettavassa käytännön opetuksessa, työssä oppimisjaksolla, työharjoittelussa sekä työelämään tutustuttamisen tai näyttötutkinnon yhteydessä, joka on sisällytetty opetussuunnitelmaan tai joka on tutkinnon perusteiden mukainen. Edellytyksenä ei kuitenkaan olisi, että opiskelun olisi oltava ammattiin tai tutkintoon johtavaa. Jo nykyisin opiskelutapaturman korvaamisesta annetun asetuksen soveltamisalaan on kuulunut peruskoulun yläasteella sattuneet käytännön harjoitteluun liittyvät tapaturmat, vaikka yläasteen opiskelu ei johdakaan ammattiin.

Työhön rinnastettavan käytännön opetuksen, työssä oppimisjakson tai harjoittelun käsite ei asiallisesti laajenisi nykyisestä käytännön mukaisesta harjoittelutyön käsitteestä. Pykälän soveltamisalaan kuuluvaksi katsottaisiin ne käytännön opetuksen, työssä oppimisen tai työharjoittelun tunnit sekä työelämään tutustuttamisen ja näyttötutkinnon suorittaminen, joihin sisältyy työntekoon rinnastettavan suorituksen johdosta olennainen tapaturmavaara. Työhön rinnastettavalla käytännön opetuksella ja harjoittelulla tarkoitettaisiin esimerkiksi peruskoulun käsityön, teknisen työn ja kotitalouden opetusta. Näillä tunneilla sattuneet ja kysymyksessä olevalla opiskelumuodolle ominaisten olosuhteiden aiheuttamat tapaturmat olisivat korvattavia. Sen sijaan korvaukseen oikeuttavia eivät edelleenkaan olisi esimerkiksi teoriatunneilla sattuneet tapaturmat. Korvattavia eivät myöskään olisi liikuntatunneilla eivätkä ruoka- tai välitunneilla sattuneet tapaturmat. Liikuntatapaturmat olisivat kuitenkin korvattavia sellaisessa opiskelussa, jossa liikunnan opetus tai ohjaus liittyy koulutuksen mukaiseen ammattiin, kuten liikunnanohjaajan koulutuksessa. Tällaisessa opiskelussa liikuntatunti on työhön rinnastettavaa käytännön opetusta.

Lähes kaikkeen opiskeluun liittyy nykyisin käytännön harjoittelua. Esimerkiksi ammatillisen peruskoulutuksen tutkinto sisältää erityisen työpaikalla käytännön työtehtävien yh-

teydessä järjestettävän koulutuksen, jonka kesto on pidempi kuin aikaisempien työharjoittelujaksojen. Työssä oppiminen toteutetaan yleensä ilman työsuhdetta, eikä opiskelijalle makseta palkkaa. Jos opiskelija on työssä oppimisjaksolla työsuhteessa harjoittelupaikkaan, hän kuuluu työnantajansa lakisääteiseen tapaturmavakuutukseen.

Käytännön opetuksen, työssä oppimisjakson, työharjoittelun, työelämään tutustumisen tai näyttötutkinnon on tapahduttava joko oppilaitoksessa tai muussa koulutuksen tai opetuksen järjestäjän taikka oppilaitoksen ylläpitäjän osoittamassa paikassa. Osoittamiseen rinnastettaisiin myös se, että koulutuksen tai opetuksen järjestäjä taikka oppilaitoksen ylläpitäjä hyväksyy esimerkiksi oppilaan itsensä hankkiman työharjoittelupaikan. Pykälän mukaista turvaa ei ole tarkoitettu koskemaan kotona tapahtuvaa etäopiskelua.

Pykälän mukaan korvattaisiin myös käytännön opetukseen, työssä oppimiseen tai harjoitteluun, työelämään tutustumiseen sekä näyttötutkinnon suorittamiseen liittyvillä siirtymisillä sattuneet tapaturmat. Tämä laajentaisi nykyistä korvauskäytäntöä. Korvattavia olisivat tapaturmat, jotka sattuvat opiskelijan siirtyessä välittömästi oppilaitoksesta koulutuksen tai opetuksen järjestäjän osoittamaan paikkaan, jossa työharjoittelu, työssä oppiminen, käytännön opetus, työelämään tutustuttaminen tai näyttötutkinto toteutetaan ja päinvastoin. Tällainen paikka voi olla joko oppilaitoksen alueella tai sen ulkopuolella. Suoja kattaisi myös oppilaan siirtymisen edellä mainittuun oppilaitoksen ulkopuoliseen paikkaan asunnoltaan sekä siirtymisen takaisin oppilaitokseen tai asuntoon. Samoin kuin tapaturmavakuutuslain 4 §:ssä tarkoitettua työmatkan käsitteen tulkinnassa, myös käytännön opetukseen, työssä oppimisjaksoon, työharjoitteluun tai näyttötutkinnon suorittamiseen liittyvillä siirtymismatkoilla korvattavia olisivat pääsääntöisesti vain sellaiset tapaturmat, jotka sattuvat lyhyimmällä mahdollisella matkalla oppilaitoksen ja asunnon tai asunnon ja käytännön harjoittelupaikan välillä. Tapaturmaturva ei kattaisi tältä siirtymismatkalta poikkeamia. Säännöksen tarkoituksena ei ole saattaa muita koulumatkoja korvaussuojan piiriin.

Pykälä koskisi sekä Suomessa että ulko-

mailla tapahtuvaa käytännön opetusta tai harjoittelua, kun pykälässä mainittujen lakien mukaisessa koulutuksessa oleva henkilö lähtee tilapäisesti ulkomaille suorittamaan opetussuunnitelman tai tutkinnon perusteiden mukaisia opintoja tai harjoittelua. Tältä osin tilanne vastaisi jo nykyistä korvauskäytäntöä.

Kaikki ammattiin johtava koulutus ei vielä tällä hetkellä ole 1 momentissa mainittujen koulutusta koskevien lakien soveltamisalaa kuuluvaa, vaan joukko ammattiopetusta kuuluu erityislakien alaisuuteen. Pykälän 3 momentin perusteella lakia voitaisiin soveltaa vastaavasti myös poliisikouluun, palo- ja pelastusopistoihin sekä vankeinhoitolaitoksen perus- ja jatkokoulutukseen sekä muuhun näihin rinnastettavan koulutukseen myös siltä osin kuin kysymys ei ole 1 momentissa mainittujen lakien mukaisesta koulutuksesta. Jos opiskelu tapahtuu työ- tai virkasuhteen piirissä, kuuluu opiskelija kuitenkin ensisijaisesti työnantajansa lakisääteisen tapaturmavakuutuksen piiriin.

2 §. Pykälässä säädetään edellytyksistä, joiden perusteella korvataan opiskeluun liittyvien työhön rinnastettavien olosuhteiden aiheuttamat ammattitaudit. Ammattitaudin käsite olisi ehdotetussa säännöksessä sama kuin ammattitautilaissa ja ammattitautiasetuksessa. Korvattavuuden edellyttämän riittävän altistuksen olemassaolo ratkaistaisiin kuitenkin tämän lain piirissä tapahtuneen altistuksen perusteella. Jäljempänä ehdotettavan voimaantulosäännöksen mukaan tällöin otettaisiin kuitenkin huomioon myös tämän lain voimaantuloa edeltänyt altistus, jos se on tapahtunut tämän lain soveltamispiiriä vastaavissa olosuhteissa. Ammattitautina voidaan korvata tämän lain piirissä tapahtuneen altistuksen perusteella myös muun kuin ammattitaudiksi katsottavan sairauden olennainen pahentuminen. Opiskeluun liittyvien ammattitautien korvausperusteet olisivat muutoin samat kuin ammattitautilaissa. Korvattavaksi tulisi siten sairaus, joka on todennäköisesti pääasiallisesti aiheutunut altistumisesta fyysikaalisille, kemiallisille tai biologisille tekijöille ehdotettavan lain 1 §:n 1 ja 3 momentissa tarkoitettua työhön rinnastettavan käytännön opetuksen, näyttötutkinnon, työssä oppimisjakson tai työharjoittelun yhteydessä. Edellytyksenä on myös, ettei sairaus

ole korvattava ammattitautilain 1 §:ssä mainitussa työssä tapahtuneen altistuksen perusteella.

Jos kysymyksessä on työvoimapolitiittinen aikuiskoulutus, korvausvelvollisuus ammattitaudista määräytyy tapaturmavakuutuslain 3 §:n 3 momentin ja ammattitautilain nojalla.

3 §. Pykälä liittyy ehdotetun lain mukaisen korvausjärjestelmän toimeenpanoon ja rahoitukseen. Järjestelmä rahoitetaan vakuutuksella, jonka lain 1 §:ssä tarkoitettun koulutuksen tai opetuksen järjestäjä taikka oppilaitoksen ylläpitäjä olisi velvollinen ottamaan, kuten nykyisinkin, yksityisestä tapaturmavakuutusyhtiöstä. Jos koulutuksen järjestäjänä tai oppilaitoksen ylläpitäjänä on valtio, ei valtiolla olisi tapaturmavakuutuslain 9 §:n mukaan vakuuttamisvelvollisuutta. Siten tämän lain mukainen korvaus maksettaisiin näissä tapauksissa valtion varoista samoin kuin valtion työssä sattuneissa työtapaturmissa.

4 §. Pykälä sisältää viittaussäännöksen tapaturmavakuutuslain ja tapaturmavakuutuslain perusteella korvattavasta kuntoutuksesta annetun lain säännöksiin. Tämän lain mukaan korvattavien tapaturmien ja ammattitautien kohdalla korvauksen hakemisen, korvauksen määräytymisen, korvausvelvollisuuden, vakuutusmaksun, vakuuttamisvelvollisuuden laiminlyönnin, korvausasioiden käsittelyn, korvauksensaajan puhevallan, tietojensaantioikeuden sekä tietojenantamisoikeuden ja -velvollisuuden, muutoksenhaun, tapaturmalautakunnan kustannuksiin osallistumisen ja vakuutuslaitoksen takautumisoikeuden osalta noudatettaisiin, jollei tässä laissa toisin säädettäisi, soveltuvin osin, mitä niistä mainituissa laeissa säädetään.

Näin ollen muun muassa opiskelijan ansiomenetykskorvaus ja sen perusteena oleva vuosityöansio määräytyisivät pääsääntöisesti samassa yhteydessä tarkistettavien tapaturmavakuutuslain säännösten mukaan. Jos opiskelu on päätoimista, tämän lain mukaan korvattavissa tapaturmissa opiskelijan työkyvyn alentuma määräytyisi siten tapaturmavakuutuslakiin ehdotetun uuden 17 §:n 4 momentin ja 18 §:n 5 momentin mukaan. Jos opiskelu on lisäksi uuteen ammattiin valmistavaa, vuosityöansio määrättäisiin mainitun lain 28 §:n 3 momentin mukaan. Muussa tapauksessa työkyvyn alentuma ja vuosityöan-

sio määrättäisiin soveltamalla muita kuin opiskelijoita koskevia tapaturmavakuutuslain korvaussäännöksiä. Vakuuttamisvelvollisuuden laiminlyöntitapauksissa korvauksen maksaisi Tapaturmavakuutuslaitosten liitto.

Ehdotettu laki ei koskisi ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetussa laissa tarkoitettua koulutusta, jota annetaan työvoimapolitiittisena aikuiskoulutuksena. Sen osalta korvausturva määräytyy suoraan tapaturmavakuutuslain säännösten mukaan.

Ammattitaudin ilmenemisajankohta ja korvauksen suorittava vakuutuslaitos määräytyisivät pykälän 2 momentin mukaan soveltuvin osin ammattitautilain 3 §:n 2 ja 3 momentin perusteella. Myös ammattitautilain 3 a §:ää, joka koskee vuosityöansion ja työkyvyn alentuman määräytymistä silloin, kun ammattitauti on ilmennyt työntekijäin eläkelain 8 §:n 4 momentissa tarkoitettulla peruseläkkeellä ja työttömyyseläkkeellä ollessa, noudatettaisiin soveltuvin osin tämän lain mukaan korvattavissa ammattitaudeissa.

2. Voimaantulo

Lait ehdotetaan tuleviksi voimaan 1 päivänä tammikuuta 2003.

Lakia tapaturmavakuutuslain muuttamisesta sovellettaisiin siten vain sellaisiin tapaturmiin, jotka sattuvat ja sellaisiin ammattitauteihin, jotka ilmenevät lain voimassa ollessa. Lain 57 §:n 2 momenttia sovellettaisiin kuitenkin vasta siitä vakuutuskaudesta lukien, joka alkaa tammikuun 1 päivänä 2004 tai sen jälkeen. Viimeksi mainittu poikkeus on tarpeen, jottei lain voimaan tullessa voimassa oleviin vakuutuksiin puututtaisi kesken vakuutuskauden, vaan vasta seuraavan vakuutuskauden alusta lukien. Vakuutuskauteksi on pääsääntöisesti kalenterivuosi. Lain 20 §:n 2—4 momentissa ja 20 a §:n 2—4 momentissa säädetyt rahamäärät vastaisivat voimaantulosäännöksen mukaan vuodelle 2002 vahvistettua työntekijäin eläkelain 9 §:n mukaan työikäisiin sovellettavaa indeksilukua.

Ammattitautilain muuttamisesta annettavan lain 3 a §:n 1 momenttia sovellettaisiin kuitenkin myös sellaiseen ennen lain voimaantuloa ilmenneeseen ammattitautiin, johon perustuvaa oikeutta ammattitautikorvaukseen ei ole ennen lain voimaan tuloa vielä lainvoim-

maisella päätöksellä ratkaistu. Lain voimaantulosäännöksellä kumottaisiin myös ammattitautiasetuksen 4 § tarpeettomana.

Lakia tapaturmavakuutuslain perusteella korvattavasta kuntoutuksesta annetun lain muuttamisesta sovellettaisiin sellaiseen tämän lain mukaan korvattavaan oppisopimuskoulutukseen, kuntoutustarvetta ja kuntoutusmahdollisuuksia selvittävään työ- tai koulutuskokeiluun, työhön valmennukseen ja työharjoitteluun, joka alkaa tämän lain voimassa ollessa. Näin ollen kuntoutettavan turvaa parantavia uusia säännöksiä voitaisiin soveltaa lain voimaan tulon jälkeen alkavissa kuntoutustoimenpiteissä myös ennen lain voimaantuloa sattuneissa vahingoissa.

Maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuslain 11 ja 22 §:n muuttamisesta annetun lain 11 §:n 3 momenttia sovellettaisiin voimaantulosäännöksen perusteella niihin työvahinkoihin, jotka sattuvat lain voimassa ollessa.

Lakia opiskeluun liittyvissä työhön rinnastettavissa olosuhteissa syntyneen vamman tai sairauden korvaamisesta sovellettaisiin tapaturmiin, jotka sattuvat ja ammattitauteihin, jotka ilmenevät lain voimaan tulon jälkeen. Jollei erityisistä syistä muuta johdu, ammattitautilain 3 §:n 2 momentin mukaan ammattitaudin ilmenemishetkenä pidetään sitä ajankohtaa, jolloin sairastunut henkilö on ensimmäisen kerran hakeutunut lääkärin tutkittavaksi silloin tai myöhemmin ammattitaudiksi todetun sairauden johdosta. Sairauden kor-

vattavuutta arvioitaessa otettaisiin voimaantulosäännöksen mukaan huomioon myös altistus ennen lain voimaan tuloa, jos se on tapahtunut ehdotetun lain soveltamisalaa vastaavissa olosuhteissa.

3. Säättämisyjärjestys

Perustuslain mukaan yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien perusteista säädetään lailla. Lailla taataan myös jokaiselle oikeus perustoimeentulon turvaan muun muassa sairauden, työkyvyttömyyden ja huoltajan menetyksen varalta. Ehdotetuilla muutoksilla siirrettäisiin lain tasolle sellaisten etuuksien myöntämisen perusteet, jotka ovat nykyisin pääosin lakia alemman asteisen sääntelyn varassa. Esityksellä ei heikennetä kenenkään maksussa olevia etuuksia eikä sillä myöskään puututa ennen lain voimaan tuloa sattuneen työtapaturman tai ilmennen ammattitaudin perusteella lain voimaan tultua maksettaviin korvauksiin. Esityksellä ei heikennetä kenenkään perustoimeentulon turvaa. Esitys ei siten loukkaa perustuslaissa säädettyjä perusoikeuksia, eivätkä ehdotetut muutokset muutoinkaan ole perustuslain vastaisia. Siten ne voidaan käsitellä tavallisessa lainsäätämisyjärjestyksessä.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki**tapaturmavakuutuslain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan 20 elokuuta 1948 annetun tapaturmavakuutuslain (608/1948) 3 §:n 2 momentti, *muutetaan* 4 §:n 2 momentti, 16 a §:n 5 momentti, 18 a §:n 3 momentti, 20 §, 28 §:n 3—5 momentti, 57 §:n 2 momentti ja 60 §:n 1 ja 5 momentti,

sellaisina kuin niistä ovat, 16 a §:n 5 momentti laissa 1642/1992, 18 a §:n 3 momentti laissa 526/1981, 20 § osaksi mainitussa laissa 526/1981 ja laissa 483/2001, 28 §:n 3 ja 4 momentti mainitussa laissa 1642/1992, 28 §:n 5 momentti laissa 483/2001, 57 §:n 2 momentti laissa 512/1971 ja 60 §:n 1 momentti mainitussa laissa 483/2001 ja 5 momentti laissa 192/1987, sekä

lisätään 17 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi laissa 1642/1992, sen lailla 286/1950 kumotun 4 momentin tilalle uusi 4 momentti, 18 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi mainituissa laeissa 526/1981 ja 1642/1992, uusi 5 momentti, lakiin uusi 20 a ja 20 b § sekä 28 a §:ään, sellaisena kuin se on mainitussa laissa 1642/1992, uusi 2 momentti seuraavasti:

4 §

Työntekijän 1 momentissa tarkoitetuissa olosuhteissa saama

- 1) hiertymä tai hankauma,
- 2) syövyttävän aineen aiheuttama vamma,
- 3) terveydelle vaarallisten kaasujen hengittämisestä aiheutunut vamma,
- 4) ilmanpaineen huomattavan vaihtelun aiheuttama vamma,
- 5) tavallisuudesta poikkeavan lämpötilan aiheuttama paleltuminen, auringonpistos tai muu sellainen vamma,
- 6) jatkuvasta tai tavan takaa toistuvasta taikka työntekijälle poikkeuksellisesta puristuksesta aiheutunut kyynärpään tai polvilumpion tulehdus tai

7) työliikkeen aiheuttama muusta viasta, vammasta tai sairaudesta johtumaton lihaksen tai jänteen kipeytyminen,

jota ei korvata ammattitautina, voidaan katsoa työtapaturman aiheuttamaksi, jos vamma on syntynyt lyhyehkönä, enintään yhden vuorokauden pituisena aikana.

16 a §

Jos työntekijä tapaturman sattuessa on kahdessa tai useammassa samanaikaisessa työsuhteessa, päiväraha määrätään 1 momentissa tarkoitettulta ajanjaksolta erikseen jokaisen työsuhteen perusteella. Jos työntekijä tapaturman sattuessa toimii maatalousyrittäjänä tai muuna yrittäjänä, päiväraha on yrittäjä-

toiminnan osalta 1/360 maatalousyrittäjätoimintaa koskevan maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuslain (1026/1981) mukaisen vakuutuksen tai 57 §:n 1 momentissa tarkoitettua vakuutuksen vuosityöansiosta tapaturman sattuessa.

-----

17 §

Sen estämättä, mitä 2 ja 3 momentissa säädetään, tapaturman sattuessa päätoimisesti opiskelevalle henkilölle suoritetaan päiväraha täyden työkyvyttömyyden mukaan siltä ajalta, jolloin tapaturman aiheuttama vamma tai sairaus estää pääasiallisesti opiskelun. Ajalta, jolloin vamma tai sairaus merkittävästi rajoittaa opiskelua, suoritetaan puolet täyden työkyvyttömyyden mukaisesta päivärahasta. Jos tapaturman aiheuttama vamma tai sairaus ei edellä tarkoitettu tavoin estä tai rajoita opiskelua, mutta se estää kokonaan tai osittain opiskelun aikaisen työn suorittamisen, työkyvyn alentuma arvioidaan tästä johtuvan ansion alentuman perusteella ottaen huomioon, mitä 3 momentin toisessa virkkeessä säädetään.

18 §

Sen estämättä, mitä 2 ja 4 momentissa säädetään, tapaturman sattuessa päätoimisesti opiskelevalle henkilölle suoritetaan tapaturmaeläke täyden työkyvyttömyyden mukaan siltä ajalta, jolloin tapaturman aiheuttama vamma tai sairaus estää pääasiallisesti opiskelun. Ajalta, jolloin vamma tai sairaus merkittävästi rajoittaa opiskelua, suoritetaan puolet täyden työkyvyttömyyden mukaisesta tapaturmaeläkkeestä. Jos tapaturman aiheuttama vamma tai sairaus ei edellä tarkoitettu tavoin estä tai rajoita opiskelua, mutta se estää kokonaan tai osittain opiskelun aikaisen työn suorittamisen, työkyvyn alentuma arvioidaan tästä johtuvan ansion alentuman perusteella ottaen huomioon, mitä 2 momentissa säädetään.

18 a §

Haittarahan suuruus määräytyy työntekijälle vamman haittaluokan perusteella alla ole-

van taulukon mukaan.

Haittaluokka Määrä prosentteina 28 §:n 6 momentissa tarkoitettua rahamäärästä

1	1,15
2	2,27
3	3,36
4	4,42
5	5,45
6	6,45
7	7,42
8	8,36
9	9,27
10	10,15
11	13
12	16
13	19
14	22
15	25
16	32
17	39
18	46
19	53
20	60

20 §

Jos työntekijä on tapaturman aiheuttaman vamman tai sairauden johdosta joutunut niin avuttomaan tilaan, ettei hän voi tulla toimeen ilman toisen henkilön apua taikka vamman tai sairauden hoito aiheuttaa hänelle muutoin poikkeuksellista haittaa, hänelle maksetaan siten kuin 2—5 momentissa säädetään haittalisää niin kauan kuin sanotut edellytykset ovat olemassa.

Ylintä haittalisää maksetaan, jos työntekijä tarvitsee vammansa tai sairautensa vuoksi jokapäiväistä, yhtämittaista ja aikaa vievää hoitoa, apua, valvontaa tai ohjausta. Ylimmän haittalisän määrä on 22,35 euroa päivältä.

Keskimmäistä haittalisää maksetaan, jos työntekijä tarvitsee vammansa tai sairautensa vuoksi jokapäiväistä, säännöllistä hoitoa, apua, valvontaa tai ohjausta. Keskimmäisen haittalisän määrä on 15,09 euroa päivältä.

Alinta haittalisää maksetaan, jos työntekijä tarvitsee vammansa tai sairautensa vuoksi joissakin jokapäiväisissä toiminnoissaan

säännöllistä tai lähes säännöllistä hoitoa, apua, valvontaa tai ohjausta. Alimman haittalisän määrä on 6,71 euroa päivältä.

Sokealle maksetaan sokeutumisen jälkeiseltä kahdelta vuodelta ylintä haittalisää sekä sen jälkeen puolet tästä määrästä.

Haittalisää ei kuitenkaan makseta siltä ajalta, jona vahingoittuneelle annetaan hoitoa sairaalassa tai muussa laitoksessa.

20 a §

Tapaturman aiheuttamasta vammasta tai sairaudesta johtuvan tekojäsenen, muun apuvälineen taikka siteen tai sidoksen pitkäaikaisesta käytöstä aiheutuvasta vaatteiden erityisestä kulumisesta maksetaan työntekijälle vaatelisää siten kuin 2 ja 3 momentissa säädetään.

Korotettua vaatelisää maksetaan, jos työntekijällä on kaksoisamputointi taikka hän käyttää reisi- tai sääriproteesia, alaraajan pitkää tukisidosta, kovasta materiaalista valmistettua vartalon tukiliiviä tai korsettia, sidettä taikka muuta apuvälinettä tai apuneuvoa, joka rakenteensa, käyttötarkoituksensa tai suuren käytöntarpeen vuoksi aiheuttaa ensin mainittuihin verrattavissa olevaa vaatteiden erityistä kulumista. Korotetun vaatelisän määrä on 1,79 euroa päivältä.

Vaatelisää maksetaan, jos työntekijä käyttää pehmeistä materiaaleista valmistettua apuvälinettä, vartalossa pienellä alueella käytettävää tukea tai sidettä taikka muuta apuvälinettä tai apuneuvoa, joka aiheuttaa edellä 2 momentissa tarkoitettua vähäisempää vaatteiden erityistä kulumista. Vaatelisän määrä on 0,45 euroa päivältä.

Vamman tai sairauden vuoksi tarpeellisen opaskoiran ylläpidosta aiheutuvista kustannuksista maksetaan 4,47 euroa päivältä.

20 b §

Työntekijälle, joka tapaturmasta saamansa vamman tai sairauden johdosta ei kykene hoitamaan kotiaan, voidaan maksaa kohtuullinen korvaus tästä johtuvista välttämättömistä lisäkustannuksista, ei kuitenkaan vuotta pidemmältä ajalta tapaturmasta lukien.

28 §

Päätoimisesti tulevaan ammattiin tapatur-

man sattua opiskelevan henkilön vuosityöansiona pidetään työansiota, jonka hän valmistuttuaan olisi opiskelua vastaavassa työssä tapaturman sattua kolmen vuoden työkokemuksella todennäköisesti ansainnut. Vuosityöansio määrätään tällä tavoin myös tapaturman sattua vuoden kuluessa edellä mainitun opiskelun päättymisestä, jos työntekijä ei saa edellä tarkoitettua opiskelua vastaavan työn ansiota. Perusopetuslain (628/1998) ja lukiolain 629/1998) mukaisesti opetuksessa olevan henkilön vuosityöansiona pidetään vähintään 6 momentissa säädetyn vähimmäisvuosityöansion kaksinkertaista määrää tapaturman sattua.

Jos työntekijän, johon ei voida soveltaa 3 momenttia, perusopetuslain mukaisen koulutuksen päättymisestä on tapaturman sattua kulunut enintään viisi vuotta eikä hänellä ole työttömyyden, työn tilapäisyyden tai muun niihin rinnastettavan syyn takia vielä vakiintuneita työansioita, työntekijän vuosityöansiona käytetään työansiota, jonka hän olisi tapaturman sattua tekemässään työssä kolmen vuoden työkokemuksella todennäköisesti ansainnut.

Jos työntekijä on tapaturman sattua tehnyt myös maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuslain mukaan vakuutettua maatalousyrittäjätyötä tai tämän lain 57 §:n 1 momentin mukaan vakuutettua yrittäjätyötä, hänen vuosityöansiossaan otetaan huomioon myös tällaisen vakuutuksen mukainen vuosityöansio tapaturman sattua.

28 a §

Korvausta laskettaessa vuosityöansio pyöristetään lähimmäksi kymmenellä tasan jaolliseksi euromääräksi. Pyöristyksen ollessa mahdollinen molempiin suuntiin määrä pyöristetään ylöspäin.

57 §

Työnantajalla on oikeus lisäksi saada tämän lain mukaan vakuutettu henkilö vakuutetuksi muissakin kuin 4 §:ssä tarkoitetuissa olosuhteissa sattuneen tapaturman varalta. Vakuutusta ei kuitenkaan voi saada 4 §:n 2

momentin 7 kohdassa tarkoitetun kipeytymisen eikä 4 a §:ssä tarkoitetun pahoinpitelystä tai muusta toisen henkilön tahallisesta teosta aiheutuneen vamman tai sairauden varalta.

rahamäärät lähimmäksi tädeksi kymmeneksi euroksi.

Hautausapua sekä 20 ja 20 a §:ssä tarkoitettuja lisiä korotetaan vuosittain 1 momentin mukaisesti.

60 §

Tämän lain 11 §:ssä ja 12 §:n 1 ja 2 momentissa, 16 §:n 3 momentissa, 20 §:n 2—4 momentissa, 20 a §:n 2—4 momentissa, 28 §:n 6 momentissa, 35 a §:ssä ja 53 §:n 5 momentissa säädettyjä rahamääriä tarkistetaan kalenterivuositain maan yleisessä palkkatasossa tapahtuneiden muutosten perusteella sen palkkaindeksin mukaan, joka vuosittain vahvistetaan työntekijäin eläkelain 9 §:n soveltamista varten. Tarkistetut rahamäärät pyöristetään siten, että 20 §:n 2—4 momentissa ja 20 a §:n 2—4 momentissa säädettyt rahamäärät pyöristetään lähimmäksi sentiksi, 12 §:n 1 ja 2 momentissa ja 35 a §:ssä säädettyt rahamäärät lähimmäksi tädeksi euroksi sekä 11 §:ssä, 16 §:n 3 momentissa, 28 §:n 6 momentissa ja 53 §:n 5 momentissa säädettyt

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammi-kuuta 2003.

Tätä lakia sovelletaan tapaturmiin, jotka sattuvat ja ammattitauteihin, jotka ilmenevät tämän lain tultua voimaan. Tämän lain 57 §:n 2 momenttia sovelletaan kuitenkin vasta siitä vakuutuskaudesta lukien, joka alkaa tammi-kuun 1 päivänä 2004 tai sen jälkeen.

Tällä lailla kumotaan eräistä työtapaturmina korvattavista vammoista 10 päivänä joulukuuta 1948 annettu asetus (852/1948).

Tämän lain 20 §:n 2—4 momentissa ja 20 a §:n 2—4 momentissa säädettyt rahamäärät vastaavat vuodelle 2002 vahvistettua työntekijäin eläkelain (395/1961) 9 §:n 2 momentin ensimmäisen virkkeen mukaista indeksilukua.

2.

Laki

ammattitautilain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 29 päivänä joulukuuta 1988 annetun ammattitautilain (1343/1988) 3 a §:n 1 momentti ja 4 §, sellaisena kuin niistä on 3 a §:n 1 momentti laissa 1643/1992, sekä
lisätään lakiin uusi 4 a § seuraavasti:

3 a §

Jos ammattitauti ilmenee aikana, jolta työntekijälle on myönnetty oikeus työntekijäin eläkelain (395/1961) 8 §:n 4 momentissa mainittuun peruseläkkeeseen taikka sanotussa momentissa mainittujen lakien tai kansan-

eläkelain (347/1956) 20 §:n 1 momentin 3 kohdan mukaiseen työttömyyseläkkeeseen ja ammattitaudin aiheuttanut altistus on päättynyt ennen eläkkeen alkamista, vuosityöansio määrätään tapaturmavakuutuslain 28 §:n säännöksistä poiketen sen työansion mukaan,

joka hänellä oli ennen sen työnteon päättymistä, josta hän siirtyi mainitulle eläkkeelle. Ammattitaudista johtuva työkyvyn alentuma määrätään vastaavasti tapaturmavakuutuslain 17 §:n 3 momentin ja 18 §:n säännösten esittämättä arvioimalla työntekijän ammattitaudin jälkeinen kyky tehdä sitä työtä, josta hän siirtyi mainitulle eläkkeelle. Tällöin jätetään huomioon ottamatta, mitä tapaturmavakuutuslain 28 §:n 6 momentin toisessa virkkeessä säädetään.

4 §

Valtioneuvoston asetuksella voidaan säätää tarkemmin:

- 1) sairauden ja sen altistustekijöiden määrittämisestä; ja
- 2) tämän lain täytäntöönpanosta.

4 a §

Jännetupentulehdus ja olkaluun sivunastan tulehdus korvataan fysikaalisen tekijän aihe-

uttamana ammattitautina, jos työntekijän työ on ennen oireiden ilmaantumista sisältänyt tavan takaa toistuvia, yksipuolisia tai työntekijälle outoja liikkeitä.

Rannekanavaoireyhtymä korvataan fysikaalisen tekijän aiheuttamana ammattitautina, jos työntekijän työ on ennen oireiden ilmaantumista sisältänyt pitkäaikaisesti ranteen keskiasennosta poikkeavia, rannetta kuormittavia liikkeitä.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 2003.

Lain 3 a §:n 1 momenttia sovelletaan myös sellaiseen ennen tämän lain voimaantuloa ilmenneeseen ammattitautiin, johon perustuvaa korvausta ei ole ennen tämän lain voimaantuloa lainvoimaisella päätöksellä ratkaistu.

Tällä lailla kumotaan 29 päivänä joulukuuta 1988 annetun ammattitautiasetuksen (1347/1988) 4 §.

3.

Laki

tapaturmavakuutuslain perusteella korvattavasta kuntoutuksesta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään tapaturmavakuutuslain perusteella korvattavasta kuntoutuksesta 27 päivänä maaliskuuta 1991 annetun lain (625/1991) 8 §:ään uusi 4 momentti ja lakiin uusi 8 a § seuraavasti:

8 §

Kuntoutusajalta maksettava ansionmenetykskorvaus

Työnantajalla, joka on maksanut kuntoutu-

jalle palkkaa tämän lain mukaisena kuntoutuksena korvatun ammatillisesta koulutuksesta annetun lain (630/1998) 17 §:ssä tarkoitettua oppisopimuskoulutuksen perusteella, on oikeus saada vastaavalta ajalta 1 momentissa tarkoitettu päiväraha, tapaturmaeläke ja elin-korko sanotun palkan määrään saakka.

8 a §

Kuntoutusajan tapaturmavakuutus

Vakuutuslaitoksen on järjestettävä kuntoutujalle tapaturmavakuutuslain 57 §:n 1 momentissa tarkoitettu vakuutus tämän lain mukaan korvattavassa kuntoutustarvetta ja -mahdollisuuksia selvittävässä työ- ja koulutuskokeilussa, työhön valmennuksessa ja työharjoittelussa sattuvan tapaturman varalta siltä osin kuin kuntoutujalla ei ole muulla perusteella oikeutta tapaturmavakuutuslain mukaiseen korvaukseen.

Edellä 1 momentissa tarkoitettussa vakuutuksessa vakuutetun vuosityöansiona käytetään kuntoutustoimenpiteiden tai kuntoutus-

selvittelyn tarpeen aiheuttaneen tapaturman tai ammattitaudin johdosta maksetun ansiomenetykskorvauksen perusteena ollutta vuosityöansiota, johon tehdään vakuutusta otettaessa indeksitarkistus noudattaen, mitä työntekijäin eläkelain (395/1961) 9 §:n 2 momentin 1 virkkeessä säädetään.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammi-kuuta 2003.

Tätä lakia sovelletaan sellaiseen tämän lain mukaan korvattavaan oppisopimuskoulutukseen, kuntoutustarvetta ja -mahdollisuuksia selvittävään työ- ja koulutuskokeiluun, työhön valmennukseen ja työharjoitteluun, joka alkaa tämän lain tultua voimaan.

4.

Laki**maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuslain 11 ja 22 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 23 päivänä joulukuuta 1981 annetun maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuslain (1026/1981) 11 §:n 3 momentti ja 22 §:n 3 momentti, sellaisina kuin ne ovat, 11 §:n 3 momentti laissa 1644/1992 ja 22 §:n 3 momentti laissa 724/2002, seuraavasti:

11 §

Päätoimisen opiskelijan sekä sellaisen henkilön, joka ei ole päätoiminen opiskelija ja jonka perusopetuslain (628/1998) mukaisen koulutuksen päättymisestä on kulunut työvahingon sattuessa enintään viisi vuotta, vuosityöansion määräämisestä on soveltuvin osin voimassa, mitä tapaturmavakuutuslain 28 §:n 3 ja 4 momentissa säädetään.

22 §

Maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuslaitos pitää ja julkaisee tilastoa tässä laissa tarkoitetuista työvahingoista ja niiden perusteel-

la maksetuista korvauksista. Sillä on oikeus antaa salassapitosäynnösten ja muiden tiedonsaantia koskevien rajoitusten estämättä Tilastokeskukselle ja Työterveyslaitokselle tapaturmavakuutuslain 64 d §:n 1 ja 2 kohdassa tarkoitettut tiedot niissä mainittuja tarkoituksia varten. Tarkempia säännöksiä tämän momentin soveltamisesta voidaan antaa valtioneuvoston asetuksella.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammi-kuuta 2003.

Lain 11 §:n 3 momenttia sovelletaan niihin työvahinkoihin, jotka sattuvat lain tultua voimaan.

5.

Laki**opiskeluun liittyvissä työhön rinnastettavissa olosuhteissa syntyneen vamman tai sairauden korvaamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Tämän lain mukaan maksetaan korvausta tapaturmasta, jota ei korvata tapaturmavakuutuslain (608/1948) mukaan ja joka on aiheuttanut vamman tai sairauden

1) ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa (630/1998), lukuun ottamatta sen 3 §:n 2 momentin mukaista opetukseen läheisesti liittyvää muuta toimintaa,

2) ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetussa laissa (631/1998),

3) ammattikorkeakouluopinnoista annetussa laissa (255/1995),

4) yliopistolaissa (645/1997),

5) perusopetuslaissa (628/1998), lukuun ottamatta siinä tarkoitettua esiopetusta, perusopetukseen valmistavaa opetusta ja vuosiluokkia 1—6, sekä

6) lukiolaissa (629/1998)

tarkoitettussa koulutuksessa olevalle henkilölle. Edellytyksenä on, että tapaturma on sattunut opiskelulle ominaisissa olosuhteissa henkilön osallistuessa opetussuunnitelman tai tutkinnon perusteiden mukaiseen työhön rinnastettavaan käytännön opetukseen, työssä oppimisjaksoon, työharjoitteluun, näyttötutkintoon tai perusopetuksessa työelämään tutustuttamiseen oppilaitoksessa taikka muussa koulutuksen tai opetuksen järjestäjän tai oppilaitoksen ylläpitäjän osoittamassa paikassa.

Mitä 1 momentissa säädetään, koskee vastaavasti tapaturmaa, joka sattuu siirryttäessä välittömästi oppilaitoksesta tai asunnosta 1 momentissa mainittuun koulutuksen tai opetuksen järjestäjän tai oppilaitoksen ylläpitäjän osoittamaan työharjoittelupaikkaan, työssä oppimispaikkaan, työelämään tutustuttamisaikaa tai näyttötutkinnon suorittamisaikaa oppilaitoksen ulkopuolelle tai päinvastoin.

Mitä edellä 1 ja 2 momentissa säädetään, sovelletaan myös poliisikouluun, palo- ja pe-

lastusopistoihin, vankeinhoitolaitoksen perus- ja jatkokoulutukseen sekä muuhun näihin rinnastettavaan koulutukseen myös siltä osin kuin ne eivät ole 1 momentissa mainittujen lakien mukaista koulutusta.

2 §

Tämän lain mukaan maksetaan korvausta 1 §:n 1 ja 3 momentissa tarkoitetuissa olosuhteissa tapahtuneen altistuksen perusteella myös ammattitautilaissa (1343/1988) tarkoitusta sairaudesta, jota ei muun lain perusteella korvata ammattitautina.

3 §

Tätä lakia sovellettaessa koulutuksen tai opetuksen järjestäjästä ja oppilaitoksen ylläpitäjästä on voimassa, mitä tapaturmavakuutuslaissa työnantajasta säädetään.

4 §

Tähän lakiin perustuvan korvauksen hakeemisesta, korvausvelvollisuudesta, korvauksen määräytymisestä, vakuutusmaksusta, vakuutusvelvollisuuden laiminlyönnistä, korvausasioiden käsittelystä, korvauksensaajan puhevallan käyttämisestä, oikeudesta tietojen saantiin sekä oikeudesta ja velvollisuudesta tietojen antamiseen, muutoksenhausta, osallistumisesta tapaturmalautakunnan toiminnasta aiheutuviin kustannuksiin ja vakuutuslaitoksen takautumisoikeudesta on, jollei tässä laissa toisin säädetä, soveltuvin osin voimassa, mitä siitä tapaturmavakuutuslaissa ja tapaturmavakuutuslain perusteella korvattavasta kuntoutuksesta annetussa laissa (625/1991) säädetään.

Tämän lain piiriin kuuluvan ammattitaudin ilmenemisajasta ja korvausvelvollisuudesta sekä vuosityöansion ja työkyvyn alentuman määrittämisestä ammattitaudin ilmetessä henkilön eläkkeellä ollessa, on soveltuvin osin

voimassa, mitä ammattitautilain 3 §:n 2 ja 3 momentissa ja 3 a §:ssä säädetään.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammi-
kuuta 2003 .

Lakia sovelletaan tapaturmaan, joka sattuu

ja ammattitautiin, joka ilmenee tämän lain
tultua voimaan. Lain 2 §:ää sovellettaessa
otetaan huomioon myös ennen tämän lain
voimaan tuloa tämän lain soveltamisalaa vas-
taavissa olosuhteissa tapahtunut altistus.

Helsingissä 1 päivänä marraskuuta 2002

Tasavallan Presidentti

TARJA HALONEN

Sosiaali- ja terveysministeri *Maija Perho*

*Liite
Rinnakkaistekstit*

1.

Laki

tapaturmavakuutuslain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan 20 elokuuta 1948 annetun tapaturmavakuutuslain (608/1948) 3 §:n 2 momentti,
muutetaan 4 §:n 2 momentti, 16 a §:n 5 momentti, 18 a §:n 3 momentti, 20 §, 28 §:n 3—5 momentti, 57 §:n 2 momentti ja 60 §:n 1 ja 5 momentti,
 sellaisina kuin niistä ovat, 16 a §:n 5 momentti laissa 1642/1992, 18 a §:n 3 momentti laissa 526/1981, 20 § osaksi mainitussa laissa 526/1981 ja laissa 483/2001, 28 §:n 3 ja 4 momentti mainitussa laissa 1642/1992, 28 §:n 5 momentti laissa 483/2001, 57 §:n 2 momentti laissa 512/1971 ja 60 §:n 1 momentti mainitussa laissa 483/2001 ja 5 momentti laissa 192/1987, sekä
lisätään 17 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi laissa 1642/1992, sen lailla 286/1950 kumotun 4 momentin tilalle uusi 4 momentti, 18 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi mainituissa laeissa 526/1981 ja 1642/1992, uusi 5 momentti, lakiin uusi 20 a ja 20 b § sekä 28 a §:ään, sellaisena kuin se on mainitussa laissa 1642/1992, uusi 2 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

3 §
(kumotaan)

Milloin koulussa, laitoksessa tai opetus-
kursseilla opiskeluun liittyy olennainen ta-
paturmanvaara, voidaan asetuksella mää-
rätä, että opetusta saavaa henkilöä koh-
dannut tapaturma, jota ei muuten korvattai-
si tämän lain mukaan, on korvattava työtä-
paturmana, ja että koulun ja laitoksen pitä-
jään ynnä kurssien toimeenpanijaan on so-
vellettava, mitä tässä laissa on työnantajas-
ta säädetty.

4 §

 Työntekijän 1 momentissa tarkoitetuissa olosuhteissa saama vamma, joka on syntynyt lyhyehkönä, enintään yhden vuorokauden pituisena aikana ja jota ei korvata ammattitautina, voidaan, sen mukaan kuin asetuksessa määrätään, katsoa työtaturman aiheuttamaksi.

 Työntekijän 1 momentissa tarkoitetuissa olosuhteissa saama
 1) *hiertymä tai hankauma,*
 2) *syövyttävän aineen aiheuttama vamma,*
 3) *terveydelle vaarallisten kaasujen hengittämisestä aiheutunut vamma,*
 4) *ilmanpaineen huomattavan vaihtelun aiheuttama vamma,*
 5) *tavallisuudesta poikkeavan lämpötilan aiheuttama paleltuminen, auringonpistos*

tai muu sellainen vamma,

6) jatkuvasta tai tavan takaa toistuvasta taikka työntekijälle poikkeuksellisesta puristuksesta aiheutunut kyynärpäähän tai polvilumpion tulehdus tai

7) työliikkeen aiheuttama muusta viasta, vammasta tai sairaudesta johtumaton lihaksen tai jänteen kipeytyminen,

jota ei korvata ammattitautina, voidaan katsoa työtapaturman aiheuttamaksi, jos vamma on syntynyt lyhyehkönä, enintään yhden vuorokauden pituisena aikana.

16 a §

Jos työntekijä tapaturman sattuessa on kahdessa tai useammassa samanaikaisessa työsuhteessa, päiväraha määrätään 1 momentissa tarkoitettulta ajanjaksolta erikseen jokaisen työsuhteen perusteella. Jos työntekijä tapaturman sattuessa toimii maatalousyrittäjänä tai muuna yrittäjänä, päiväraha on yrittäjätoiminnan osalta 1/360 maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuslain 11 §:ssä tarkoitettua vuosityöansiota tai yrittäjien eläkelaisissa (468/69) säädettyjen perusteiden mukaisesta yrittäjätoiminnan ansiosta.

Jos työntekijä tapaturman sattuessa on kahdessa tai useammassa samanaikaisessa työsuhteessa, päiväraha määrätään 1 momentissa tarkoitettulta ajanjaksolta erikseen jokaisen työsuhteen perusteella. Jos työntekijä tapaturman sattuessa toimii maatalousyrittäjänä tai muuna yrittäjänä, päiväraha on yrittäjätoiminnan osalta 1/360 maatalousyrittäjätoimintaa koskevan maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuslain (1026/1981) mukaisen vakuutuksen tai 57 §:n 1 momentissa tarkoitettua vakuutuksen vuosityöansiosta tapaturman sattuessa.

17 §

Sen estämättä, mitä 2 ja 3 momentissa säädetään, tapaturman sattuessa päätoimisesti opiskelevalle henkilölle suoritetaan päiväraha täyden työkyvyttömyyden mukaan siltä ajalta, jolloin tapaturman aiheuttama vamma tai sairaus estää pääasiallisesti opiskelun. Ajalta, jolloin vamma tai sairaus merkittävästi rajoittaa opiskelua, suoritetaan puolet täyden työkyvyttömyyden mukaisesta päivarahasta. Jos tapaturman aiheuttama vamma tai sairaus ei edellä tarkoitetuilla tavoin estä tai rajoita opiskelua, mutta se estää kokonaan tai osittain opiskelun aikaisen työn suorittamisen, työkyvyn alentuma arvioidaan tästä johtuvan ansion alentuman perusteella ottaen huomioon, mitä 3 momentin toisessa virkkeessä säädetään.

18 §

Sen estämättä, mitä 2 ja 4 momentissa säädetään, tapaturman sattuessa päätömisesti opiskelevalle henkilölle suoritetaan tapaturmaeläke täyden työkyvyttömyyden mukaan siltä ajalta, jolloin tapaturman aiheuttama vamma tai sairaus estää pääasiallisesti opiskelun. Ajalta, jolloin vamma tai sairaus merkittävästi rajoittaa opiskelua, suoritetaan puolet täyden työkyvyttömyyden mukaisesta tapaturmaeläkkeestä. Jos tapaturman aiheuttama vamma tai sairaus ei edellä tarkoitetuin tavoin estä tai rajoita opiskelua, mutta se estää kokonaan tai osittain opiskelun aikaisen työn suorittamisen, työkyvyn alentuma arvioidaan tästä johtuvan ansion alentuman perusteella ottaen huomioon, mitä 2 momentissa säädetään.

18 a §

Haittarahan suuruus määräytyy työntekijälle vamman haittaluokan perusteella alla olevan taulukon mukaan.

Haittarahan suuruus määräytyy työntekijälle vamman haittaluokan perusteella alla olevan taulukon mukaan.

Haittaluokka	Määrä prosentteina vuosityöansion vähimmäismäärästä	Haittaluokka	Määrä prosentteina 28 §:n 6 momentissa tarkoitetusta rahamäärästä
1	1	1	1,15
2	2	2	2,27
3	3	3	3,36
4	4	4	4,42
5	5	5	5,45
6	6	6	6,45
7	7	7	7,42
8	8	8	8,36
9	9	9	9,27
10	10	10	10,15
11	13	11	13
12	16	12	16
13	19	13	19
14	22	14	22
15	25	15	25
16	32	16	32
17	39	17	39
18	46	18	46
19	53	19	53
20	60	20	60

20 §

Jos työntekijä saamansa vamman tai sairauden vuoksi on joutunut niin avuttomaan tilaan, ettei hän voi tulla toimeen ilman toisen apua taikka jos vaikea vamma tai sairaus muutoin aiheuttaa hänelle poikkeuksellista haittaa, hänelle voidaan suorittaa niin kauan kuin edellytykset ovat olemassa haittalisää, joka päivää kohti on enintään 2,35 euroa. Tätä lisää ei kuitenkaan suoriteta siltä ajalta, jona työntekijälle annetaan hoitoa sairaalassa tai muussa laitoksessa.

Työntekijälle, jonka tekojäsen tai muu apuneuvo aiheuttaa pitovaatteiden erityistä kulumista taikka jolla on opaskoira, voidaan suorittaa lisäkorvauksena enintään 0,47 euroa päivältä.

Työntekijälle, joka tapaturmasta saamansa vamman tai sairauden johdosta ei kykene hoitamaan kotiaan, voidaan maksaa kohtuullinen korvaus tästä johtuvista välttämättömistä lisäkustannuksista, ei kuitenkaan vuotta pitemmältä ajalta tapaturmasta lukien.

Jos tapaturmaeläke vaihdetaan pääomaksi, on samalla vaihdettava pääomaksi myös tämän pykälän 1 ja 2 momentissa tarkoitetut työntekijälle maksettavat lisät.

20 §

Jos työntekijä on tapaturman aiheuttaman vamman tai sairauden johdosta joutunut niin avuttomaan tilaan, ettei hän voi tulla toimeen ilman toisen henkilön apua taikka vamman tai sairauden hoito aiheuttaa hänelle muutoin poikkeuksellista haittaa, hänelle maksetaan siten kuin 2—5 momentissa säädetään haittalisää niin kauan kuin sanottu edellytykset ovat olemassa.

Ylintä haittalisää maksetaan, jos työntekijä tarvitsee vammansa tai sairautensa vuoksi jokapäiväistä, yhtämittaista ja aikaa vievää hoitoa, apua, valvontaa tai ohjausta. Ylimmän haittalisän määrä on 22,35 euroa päivältä.

Keskimmäistä haittalisää maksetaan, jos työntekijä tarvitsee vammansa tai sairautensa vuoksi jokapäiväistä, säännöllistä hoitoa, apua, valvontaa tai ohjausta. Keskimmäisen haittalisän määrä on 15,09 euroa päivältä.

Alinta haittalisää maksetaan, jos työntekijä tarvitsee vammansa tai sairautensa vuoksi joissakin jokapäiväisissä toiminnoissaan säännöllistä tai lähes säännöllistä hoitoa, apua, valvontaa tai ohjausta. Alimman haittalisän määrä on 6,71 euroa päivältä.

Sokealle maksetaan sokeutumisen jälkeiseltä kahdelta vuodelta ylintä haittalisää sekä sen jälkeen puolet tästä määrästä.

Haittalisää ei kuitenkaan makseta siltä ajalta, jona vahingoittuneelle annetaan hoitoa sairaalassa tai muussa laitoksessa.

20 a §

Tapaturman aiheuttamasta vammasta tai sairaudesta johtuvan tekojäsenen, muun apuvälineen taikka siteen tai sidoksen pitkäaikaisesta käytöstä aiheutuvasta vaatteiden erityisestä kulumisesta maksetaan työntekijälle vaatelisää siten kuin 2 ja 3 momentissa säädetään.

Korotettua vaatelisää maksetaan, jos työntekijällä on kaksoisamputointi taikka hän käyttää reisi- tai sääriproteesia, alaraajan pitkää tukisidosta, kovasta materiaalista valmistettua vartalon tukiliiviä tai korsettiä, sidettä taikka muuta apuvälinettä

tai apuneuvoa, joka rakenteensa, käyttötarkoituksensa tai suuren käytöntarpeen vuoksi aiheuttaa ensin mainittuihin verrattavissa olevaa vaatteiden erityistä kulumista. Korotetun vaatelisän määrä on 1,79 euroa päivältä.

Vaatelisää maksetaan, jos työntekijä käyttää pehmeistä materiaaleista valmistettua apuvälinettä, vartalossa pienellä alueella käytettävää tukea tai sidettä taikka muuta apuvälinettä tai apuneuvoa, joka aiheuttaa edellä 2 momentissa tarkoitettua vähäisempää vaatteiden erityistä kulumista. Vaatelisän määrä on 0,45 euroa päivältä.

Vamman tai sairauden vuoksi tarpeellisen opaskoiran ylläpidosta aiheutuvista kustannuksista maksetaan 4,47 euroa päivältä.

20 b §

Työntekijälle, joka tapaturmasta saamansa vamman tai sairauden johdosta ei kykene hoitamaan kotiaan, voidaan maksaa kohtuullinen korvaus tästä johtuvista välttämättömistä lisäkustannuksista, ei kuitenkaan vuotta pidemmältä ajalta tapaturmasta lukien.

28 §

Opiskelijan, harjoittelijan ja muun nuoren henkilön vuosityöansio määrätään sen mukaan, mitä hän opiskelu- tai harjoitteluai- kansa päätyttyä todennäköisesti ansaitsisi.

Jos työntekijä on tapaturman sattuessa toiminut maatalousyrittäjien tapaturmava- kuutuslaissa tarkoitettuna maatalousyrittä- jänä tai yrittäjien eläkelaisissa tarkoitettuna yrittäjänä, hänen vuosityöansiossaan ote- taan huomioon yrittäjätoiminnasta saatu an- sio mainituissa laeissa säädettyjen perusteiden mukaan.

Korvausta laskettaessa vuosityöansio pyöristetään lähimmäksi kymmenellä tasan jaolliseksi euromääräksi. Pyöristyksen ol- lessa mahdollinen molempiin suuntiin mää- rä pyöristetään ylöspäin.

Päätöimisesti tulevaan ammattiin tapa- turman sattuessa opiskelevan henkilön vuo- sityöansiona pidetään työansiota, jonka hän valmistuttuaan olisi opiskelua vastaavassa työssä tapaturman sattuessa kolmen vuoden työkokemuksella todennäköisesti ansainnut. Vuosityöansio määrätään tällä tavoin myös tapaturman sattuessa vuoden kuluessa edel- lä mainitun opiskelun päättymisestä, jos työntekijä ei saa edellä tarkoitettua opiske- lua vastaavan työn ansiota. Perusopetus- lain (628/1998) ja lukiolain (629/1998) mu- kaisessa opetuksessa olevan henkilön vuosi- työansiona pidetään vähintään 6 momentis- sa säädetyn vähimmäisvuosityöansion kak- sinkertaista määrää tapaturman sattuessa.

Jos työntekijän, johon ei voida soveltaa 3 momenttia, perusopetuslain mukaisen kou- lutuksen päättymisestä on tapaturman sat- tuessa kulunut enintään viisi vuotta eikä hänellä ole työttömyyden, työn tilapäisyy- den tai muun niihin rinnastettavan syyn ta- kia vielä vakiintuneita työansioita, työnteki-

jän vuosityöansiona käytetään työansiota, jonka hän olisi tapaturman sattuessa tekevänsä työssä kolmen vuoden työkokeuksella todennäköisesti ansainnut.

Jos työntekijä on tapaturman sattuessa tehnyt myös maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuslain mukaan vakuutettua maatalousyrittäjätöitä tai tämän lain 57 §:n 1 momentin mukaan vakuutettua yrittäjätöitä, hänen vuosityöansiossaan otetaan huomioon myös tällaisen vakuutuksen mukainen vuosityöansio tapaturman sattuessa.

---

28 a §

Korvausta laskettaessa vuosityöansio pyöristetään lähimmäksi kymmenellä tasan jaolliseksi euromääräksi. Pyöristyksen ollessa mahdollinen molempiin suuntiin määrä pyöristetään ylöspäin.

57 §

Työnantajalla on niin ikään oikeus saada tämän lain mukaan vakuutettu henkilö vakuutetuksi muunkin kuin tässä laissa tarkoitetun tapaturman varalta.

Työnantajalla on oikeus lisäksi saada tämän lain mukaan vakuutettu henkilö vakuutetuksi muissakin kuin 4 §:ssä tarkoitetuissa olosuhteissa sattuneen tapaturman varalta. Vakuutusta ei kuitenkaan voi saada 4 §:n 2 momentin 7 kohdassa tarkoitetun kipeytymisen eikä 4 a §:ssä tarkoitetun pahoinpitelystä tai muusta toisen henkilön tahallisesta teosta aiheutuneen vamman tai sairauden varalta.

60 §

Tämän lain 11 §:ssä ja 12 §:n 1 ja 2 momentissa, 16 §:n 3 momentissa, 20 §:n 1 ja 2 momentissa, 28 §:n 6 momentissa, 35 a §:ssä ja 53 §:n 5 momentissa säädettyjä rahamääriä tarkistetaan kalenterivuositain maan yleisessä palkkatasossa tapahtuneiden muutosten perusteella sen palkkaindeksin mukaan, joka vuosittain vahvistetaan työntekijäin eläkelain 9 §:n soveltamista varten. Tarkistetut rahamäärät pyöristetään siten, että 12 ja 35 a §:ssä säädetyt rahamäärät pyöristetään lähimmäksi tädeksi euroksi sekä 11 §:ssä, 16 §:n 3 momentissa, 28 §:n 6 momentissa ja 53 §:n 5 momentissa sää-

60 §

Tämän lain 11 §:ssä ja 12 §:n 1 ja 2 momentissa, 16 §:n 3 momentissa, 20 §:n 2—4 momentissa, 20 a §:n 2—4 momentissa, 28 §:n 6 momentissa, 35 a §:ssä ja 53 §:n 5 momentissa säädettyjä rahamääriä tarkistetaan kalenterivuositain maan yleisessä palkkatasossa tapahtuneiden muutosten perusteella sen palkkaindeksin mukaan, joka vuosittain vahvistetaan työntekijäin eläkelain 9 §:n soveltamista varten. Tarkistetut rahamäärät pyöristetään siten, että 20 §:n 2—4 momentissa ja 20 a §:n 2—4 momentissa säädetyt rahamäärät pyöristetään lähimmäksi sentiksi, 12 §:n 1 ja 2 momentis-

Voimassa oleva laki

Ehdotus

detyt rahamäärät lähimmäksi täydeksi kymmeneksi euroksi.

sa ja 35 a §:ssä säädetyt rahamäärät lähimmäksi täydeksi euroksi sekä 11 §:ssä, 16 §:n 3 momentissa, 28 §:n 6 momentissa ja 53 §:n 5 momentissa säädetyt rahamäärät lähimmäksi täydeksi kymmeneksi euroksi.

Hautausapua sekä 20 §:n 1 ja 2 momentissa tarkoitettuja lisiä korotetaan vuosittain 1 momentin mukaisesti.

Hautausapua sekä 20 ja 20 a §:ssä tarkoitettuja lisiä korotetaan vuosittain 1 momentin mukaisesti.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 2003.

Tätä lakia sovelletaan tapaturmiin, jotka sattuvat ja ammattitauteihin, jotka ilmenevät tämän lain tultua voimaan. Tämän lain 57 §:n 2 momenttia sovelletaan kuitenkin vasta siitä vakuutuskaudesta lukien, joka alkaa tammikuun 1 päivänä 2004 tai sen jälkeen.

Tällä lailla kumotaan eräistä työtapaturmina korvattavista vammoista 10 päivänä joulukuuta 1948 annettu asetus (852/1948).

Tämän lain 20 §:n 2—4 momentissa ja 20 a §:n 2—4 momentissa säädetyt rahamäärät vastaavat vuodelle 2002 vahvistettua työntekijäin eläkelain (395/1961) 9 §:n 2 momentin ensimmäisen virkkeen mukaista indeksilukua.

2.

Laki

ammattitautilain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan 29 päivänä joulukuuta 1988 annetun ammattitautilain (1343/1988) 3 a §:n 1 momentti ja 4 §, sellaisena kuin niistä on 3 a §:n 1 momentti laissa 1643/1992, sekä lisätään lakiin uusi 4 a § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

3 a §

Jos ammattitauti ilmenee aikana, jolta työntekijälle on myönnetty oikeus työntekijäin eläkelain 8 §:n 4 momentissa tarkoitettuun peruseläkkeeseen, ja ammattitaudin

3 a §

Jos ammattitauti ilmenee aikana, jolta työntekijälle on myönnetty oikeus työntekijäin eläkelain (395/1961) 8 §:n 4 momentissa mainittuun peruseläkkeeseen taikka sa-

aiheuttanut altistus on päättynyt ennen eläkkeen alkamista, vuosityöansio määrätään tapaturmavakuutuslain 28 §:n säännöksistä poiketen sen työansion mukaan, joka hänellä oli ennen sen työnteon päättymistä, josta hän siirtyi eläkkeelle. Ammattitaudista johtuva työkyvyn alentuma määrätään vastaavasti tapaturmavakuutuslain 17 §:n 3 momentin ja 18 §:n säännöksiä estämättä arvioimalla työntekijän ammattitaudin jälkeinen kyky tehdä sitä työtä, josta hän siirtyi mainitulle eläkkeelle. Tällöin jätetään huomioon ottamatta, mitä tapaturmavakuutuslain 28 §:n 6 momentin toisessa virkkeessä säädetään.

4 §

Asetuksella voidaan säätää tarkemmin:

- 1) sairauden ja sen altistustekijöiden määrittämisestä;
- 2) *jännetupen tulehduksen ja olkaluun sivunastan tulehduksen korvaamisperusteista; ja*
- 3) *tämän lain muusta täytäntöönpanosta.*

notussa momentissa mainittujen lakien tai kansaneläkelain (347/1956) 20 §:n 1 momentin 3 kohdan mukaiseen työttömyyseläkkeeseen ja ammattitaudin aiheuttanut altistus on päättynyt ennen eläkkeen alkamista, vuosityöansio määrätään tapaturmavakuutuslain 28 §:n säännöksistä poiketen sen työansion mukaan, joka hänellä oli ennen sen työnteon päättymistä, josta hän siirtyi mainitulle eläkkeelle. Ammattitaudista johtuva työkyvyn alentuma määrätään vastaavasti tapaturmavakuutuslain 17 §:n 3 momentin ja 18 §:n säännösten estämättä arvioimalla työntekijän ammattitaudin jälkeinen kyky tehdä sitä työtä, josta hän siirtyi mainitulle eläkkeelle. Tällöin jätetään huomioon ottamatta, mitä tapaturmavakuutuslain 28 §:n 6 momentin toisessa virkkeessä säädetään.

4 §

Valtioneuvoston asetuksella voidaan säätää tarkemmin:

- 1) sairauden ja sen altistustekijöiden määrittämisestä; *ja*
- 2) *tämän lain täytäntöönpanosta.*

4 a §

Jännetupentulehdus ja olkaluun sivunastan tulehdus korvataan fysikaalisen tekijän aiheuttamana ammattitautina, jos työntekijän työ on ennen oireiden ilmaantumista sisältänyt tavan takaa toistuvia, yksipuolisia tai työntekijälle outoja liikkeitä.

Rannekanavaoireyhtymä korvataan fysikaalisen tekijän aiheuttamana ammattitautina, jos työntekijän työ on ennen oireiden ilmaantumista sisältänyt pitkäaikaisesti ranteen keskiasennosta poikkeavia, rannetta kuormittavia liikkeitä.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammiukuuta 2003.

Lain 3 a §:n 1 momenttia sovelletaan myös sellaiseen ennen tämän lain voimaantuloa ilmenneeseen ammattitautiin, johon perustuvaa korvausta ei ole ennen tämän

lain voimaantuloa lainvoimaisella päätöksellä ratkaistu.

Tällä lailla kumotaan 29 päivänä joulukuuta 1988 annetun ammattitautiasetuksen (1347/1988) 4 §.

4.

Laki

maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuslain 11 ja 22 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 23 päivänä joulukuuta 1981 annetun maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuslain (1026/1981) 11 §:n 3 momentti ja 22 §:n 3 momentti, sellaisina kuin ne ovat, 11 §:n 3 momentti laissa 1644/1992 ja 22 §:n 3 momentti laissa 724/2002, seuraavasti:

11 §

Opiskelijan, harjoittelijan ja muun nuoren henkilön vuosityöansio määrätään sen mukaan, mitä hän opiskelu- tai harjoitteluai-
kansa päätyttyä todennäköisesti ansaitsisi.

Päätoimisen opiskelijan sekä sellaisen henkilön, joka ei ole päätoiminen opiskelija ja jonka perusopetuslain (628/1998) mukaisen koulutuksen päättymisestä on kulunut työvahingon sattuessa enintään viisi vuotta, vuosityöansion määrittämisestä on soveltuvin osin voimassa, mitä tapaturmavakuutuslain 28 §:n 3 ja 4 momentissa säädetään.

22 §

Maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuslaitos pitää ja julkaisee tilastoa tässä laissa tarkoitetuista työvahingoista ja niiden perusteella maksetuista korvauksista. Sillä on oikeus antaa salassapitosäännösten ja muiden tiedonsaantia koskevien rajoitusten estämättä Tilastokeskukselle tapaturmavakuutuslain 64 d §:n 1 kohdassa tarkoitettuja tietoja siinä mainittua tarkoitusta varten. Tarkempia säännöksiä tämän momentin soveltamisesta voidaan antaa valtioneuvoston asetuksella.

Maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuslaitos pitää ja julkaisee tilastoa tässä laissa tarkoitetuista työvahingoista ja niiden perusteella maksetuista korvauksista. Sillä on oikeus antaa salassapitosäännösten ja muiden tiedonsaantia koskevien rajoitusten estämättä Tilastokeskukselle ja Työterveyslaitokselle tapaturmavakuutuslain 64 d §:n 1 ja 2 kohdassa tarkoitettuja tietoja tarkoituksia varten. Tarkempia säännöksiä tämän momentin soveltamisesta voidaan antaa valtioneuvoston asetuksella.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 2003.

Lain 11 §:n 3 momenttia sovelletaan niihin työvahinkoihin, jotka sattuvat lain tultua voimaan.